

2017
-
2019

ՏՈԼՆ-ԻՆՏԵՐՆԱՏՆԵՐԻ ՄՈՆԻԹՈՐԻՆԳ ԶԵԿՈՒՅՑ

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ-ՊԵՏԵՄԲԵՐ • 2019

2017

-

2019

ԶԵԿՈՒՅՑ

3

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

4-5

ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

6-15

ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲԱՂԱԴՐԻՉ

16

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ՏԻ-ԵՐԻ ՀԵՏ

17-19

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԲԱՂԱԴՐԻՉ

20-21

ՏԵՂԱԶՆՆՈՒՄ-ԴԻՏԱՐԿՈՒՄ

22-29

ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

30-32

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

33-66

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԱՂՅՈՒՍԱԿՆԵՐ

67

ԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հայաստանում գործող տուն-ինտերնատները համարվում են կիսափակ հաստատություններ, որոնց մուտքը որոշակիորեն սահամանփակված է քաղաքացիների համար, իսկ ազատ մուտք, որպես այդպիսին չկա: Տուն-ինտերնատներն ունեն հստակ ֆիքսված տեսակցությունների օրեր և ժամեր՝ տարեցների հարազատների այցելությունները կազմակերպելու համար: Քաղաքացիական հասարակության, լրագրողական հանրության կողմից շատ քիչ է ուսումնասիրվել տուն-ինտերնատների գործունեությունն ու դրա համաչափության ու օրինաչափության սկզբունքի համապատասխանությունը: Վերջին տարիների ընթացքում չեն իրականացվել այնպիսի մոնիթորինգային նախագծեր, որոնք հորիզոնական հարթության վրա կդնեն տուն-ինտերնատների ֆինանսանյութական և բովանդակային աշխատանքի որակն ի համեմատություն օրենսդրական դաշտում առկա կարգավորումների: Հետազոտությունների և ուսումնասիրությունների բացակայության պայմաններում անորոշ են տուն-ինտերնատներում առկա խնդիրները, որոնք ծառայել են, ինչպես շահառուների (տարեցների), այնպես էլ այդ հաստատություններում աշխատողների համար՝ սնունդի կազմակերպումը, հագուստի տրամադրումը, սանիտարահիգիենիկ պայմանները, լոգանքի, ճաշի, կեցավայրի հնարավորությունները, ջեռուցման, ջրամատակարարման, էլեկտրաէներգիայի ապահովումը, անվտանգության նորմերի պահպանումը, անձնակազմի պատրաստվածությունը արտակարգ իրավիճակներում, ֆինանսական միջոցների գոյացումը, դրանց ծախսերը և բաշխումը, սոցիալական պաշտպանության և ապահովման մեխանիզմները, բժշկական ծառայությունները և այլն: Խնդիրը շատ ավելի բարդանում է մասնավոր տուն-ինտերնատների պարագայում, որոնք որոշակիորեն անկախ են գործում և իրենց հետ հարաբերությունները լիարժեքորեն չեն կարգավորվում օրենքով՝ որպես ոչ պետական հաստատություններ: Խնդրահարույց է նաև փակ հաստատություն համարվող հաստատությունների հարցը, որոնք իրականացնում են հոգեկան առողջության խնդիրներ ունեցող անձանց տուն-ինտերնատի գործառույթ:

Օրենսդրական դաշտում որոշ բարեփոխումներ իրականացնելու, պետական և մասնավոր տուն-ինտերնատների գործունեությունն առավել հաշվետու ու թափանցիկ դարձնելու համար շատ կարևոր է համապարփակ հետազոտության իրականացումը, որն իր մեջ ներառում է տեղական և միջազգային օրենսդրության ուսումնասիրություն, մեղիա նյութերի դիտարկում, ոլորտային վիճակագրությունների դուրսբերում և այլընտրանքային մոդելների համեմատում, որոնց հիման վրա դուրս բերված չափորոշիչների շնորհիվ իրականացված հետազոտության արդյունքների վերլուծությամբ հնարավոր կլինի առաջարկներով հանդես գալ ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությանը:

Կառուցվածքային նկարագրություն՝

Մոնիթորինգը բաղկացած է վեցը հիմնական բաղադրիչներից՝

- Ա Մաս. Տեղական և միջազգային օրենսդրության ուսումնասիրություն, օրենսդրական կարգավորումների համեմատություն, գնահատման չափորոշիչային համակարգի և մեխանիզմների դիտարկում: Իրավական դաշտի վերլուծություն՝ առկա բացերի, թերությունների, Հայաստանի կողմից մարդու իրավունքների ստանձնած պարտավորությունների հետ ընդհանուր հակասությունների դիտարկմամբ:
- Բ Մաս. ՀՀ տուն-ինտերնատներում առկա վիճկի՝ խնդիրների և հնարավորությունների վերաբերյալ ՁԼՄ-ների փաստական անդրադարձների ուսումնասիրություն և վերլուծություն:
- Գ Մաս. ՀՀ օրենսդրական դաշտի կարգավորումների, ինչպես նաև ՁԼՄ-ների կողմից հրապարակված փաստական տվյալների հիման վրա գրավոր հարցումների իրականացում պետական և մասնավոր տուն-ինտերնատներին:
- Դ Մաս. Մոնիթորինգային ստուգայցերի իրականացում պետական և մասնավոր տուն-ինտերնատներ, սոցիալական հարցումների իրականացում շահառուների և աշխատակիցների հետ, տեղագնման աշխատանքներ, դիտարկման և գնահատման իրականացում հետևյալ թեմատիկ բաժիններով՝ ա)Ժողովրդագրություն, բ)Հարաբերություններ և մարդու իրավունքներ, գ)Սենյակներ և գույք, դ)Ընդհանուր տարածք և ենթակառուցվածքներ, ե)Սանիտարահիգիենիկ պայմաններ, զ)Ներքին ծառայություններ, է)Անվտանգություն և ապահով միջավայր, ը)Առողջապահություն և բուժօգնություն, թ)Սնունդ, ժ)Որակական գնահատում և կարիքներ :
- Ե Մաս. Հետազոտական, դաշտային աշխատանքների արդյունքում հավաքագրված տվյալների քանակական և որակական վերլուծություն, վիճակագրության դուրսհանում:
- Զ Մաս. Առկա տվյալների հիման վրա գեկույցի պատրաստում և հրապարակում՝ ներառյալ գերատեսչությանն ուղղված առաջարկների փաթեթով:

Կանոնակարգող դիտարկումներ հետազոտողների համար՝

- Դաշտային աշխատանքների ընթացքում հարցումն անցկացնելիս հարցազրուցավարը հարցերը կարդում է անձամբ: Մատչելիության համար երկրորդ անգամ կրկնելիս այն կարող է փոքր-ինչ պարզաբանվել հարցազրուցավարի կողմից, սակայն, որևէ կերպ ենթակա չէ մեկնաբանության, իմաստային փոփոխությամբ պայմանավորված վերաձևակերպումների:
- Հարցաթերթի վերևում հարցազրուցավարը նշում է իր անունը, ազգանունը և հարցաթերթի հերթական համարը, որը լրացվում է այդ պահին:

- Գուգլ ֆորմայի միջոցով ներկայացվող հարցաթերթերը պահպանվում են տվյալների բազայում և չեն պահանջում հավելյալ գործողություններ և թղթատարություն:
- Հարցերի պատասխանների տարբերակները մի քանիսն են. կան հարցեր, որոնք ակնկալում են ընդամենը մեկ պատասխան և կան հարցեր, որոնք ակնկալում են մի քանի տարբերակներ: Հարցից հետո՝ անմիջապես փակագծերում, այդ մասին հիշատակվում է, օրինակ՝ «նշեք մեկ պատասխան», «նշեք հնարավոր բոլոր պատասխանները», «նշեք մինչև 5 պատասխան»:
- Հարցվողը բոլոր դեպքերում և բոլոր հարցերի պարագայում պետք է ունենա նաև հետևյալ տարբերակները՝ «Չգիտեմ», «Այլ», «Դժվարանում եմ պատասխանել», «Հրաժարվում եմ պատասխանել»:
- Հարցվողը պարտավոր չէ պատասխանել ձեր հարցին կամ կիսվել ձեզ հետ իր կոնտակտային տվյալներով, եթե նա դա չի ուզում: Այդ պարագայում նշվում է «Հրաժարվում եմ պատասխանել» տարբերակը:
- Շատ կարևոր է հարցաթերթը լրացնելիս չմիջամտել պատասխանողին և դրանով չազդել հարցվողի պատասխանի բովանդակության և որակի վրա:
- Ցանկացած անհասկանալի հարցի և/կամ խնդրահարույց իրավիճակի դեպքում հարկավոր է կապ հաստատել ԲՀՀԻ հիմնադրամի աշխատակցի հետ, տեղում պարզել այն:

Սոցիոլոգիական մոտեցումներ՝

Հարցաթերթի կազմման և հետազոտողների կողմից տարվող աշխատանքների կանոնակարգման ու էթիկայի վարքականոնների սահմանման համար հիմք է ընդունվել «Հետազոտական ռեսուրսների կովկասյան կենտրոն – Հայաստան»-ի կողմից հրապարակված «[ԲՀԿ հետազոտական կարողությունների գործնական զարգացման ուղեցույց](#)»-ում տեղ գտած չափորոշիչները:

Հետազոտության քանակական տվյալները վերլուծվել են IBM-ի կողմից մշակված [IBM SPSS Software](#)² ծրագրի միջոցով, որն ապահովում է արդյունքների ճշգրտությունը, համադրելիությունը, շեղումները և տվյալների մատչելիությունը:

Հարցումների իրականացման գործընթացում հաշվի է առնվել փակ հաստատություններում բաց և փակ տվյալների և շահառուների հարաբերակցությամբ որոշվող ներկայացուցչական թիվը՝ հաշվի առնելով նաև նույն սենյակում բնակվող անձանց քանակի հանգամանքը, որը բոլոր տուն-ինտերնատների տվյալները համեմատական ներկայացնելու համար բերվել է միջին վիճակագրականի:

Հարցումների անցկացման գործընթացում դիտարկվել է պատահականության սկզբունքը, ընտրանքի համար ուսումնասիրվող շահառուների պատահական ընտրության մեխանիզմի հիման վրա:

¹ ՀՌԿԿ Հայաստան, հետազոտությունների ձեռնարկ՝

https://www.crrc.am/hosting/file/_static_content/publications/Research_Skills_for_CSOs.pdf

² IBM SPSS Software - <https://www.ibm.com/de-de/analytics/spss-statistics-software>

Ինչպես շատ այլ երկրներում, Հայաստանի բնակչությունն արագորեն ծերանում է:

Համաձայն միջազգային դասակարգման, տարեցներ են համարվում 65 տարին լրացած անձինք: Հայաստանում ծերության կենսաթոշակի իրավունք ևս ձեռք է բերվում 65 տարին լրանալու դեպքում:³

Տարեց անձանց համամասնությունը երկրում կազմում է 13%, բայց համաձայն ՄԱԿ-ի բնակչության հիմնադրամի, մինչև 2050թ. 65 տարեկանից բարձր անձանց թիվը նախատեսվում է, որ կհասնի 22-23%-ի, մինչդեռ բնակչության գրեթե մեկ երրորդը կլինի 60 տարեկանից բարձր⁴:

Ըստ Վիճակագրական կոմիտեի տվյալների, 2019 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ Հայաստանի Հանրապետության մշտական բնակչությունը կազմում է 2.965.269 մարդ: Բնակչության ընդհանուր թվաքանակում 63 տարին լրացած մարդկանց թիվը կազմում է 419.174 մարդ կամ ընդհանուր բնակչության 14,1%-ը⁵:

2019թ-ին կյանքի սպասվելիք միջին տևողությունը Հայաստանում 75,4 տարի է (կանանց համար՝ 78,7, տղամարդկանց համար՝ 71,9): Կյանքի միջին սպասվող տևողության աշխարհի միջին ցուցանիշը 72 է:

Ուշագրավ ցուցանիշ է նաև տարեցների զբաղվածության մակարդակի ցուցանիշը, որը բավական ցածր է՝ աշխատող տարեցների թիվը կազմում է շուրջ 48.000 կամ տարեցների ընդհանուր թվի 11,4 %-ը:

Չնայած մեր երկրում դեռևս չկա տարեցների իրավունքները պաշտպանող միջազգային պայմանագիր, ինչպես նաև չկա գլոբալ մակարդակում վերջիններիս իրավունքներով զբաղվող մասնագիտացված գործակալություն, տարեցների հանդեպ կիրառվող չափորոշիչները ու սկզբունքները կարելի է գտնել մարդու իրավունքների հիմնական միջազգային և տարածաշրջանային համաձայնագրերում⁶: Միավորված Ազգերի Կազմակերպության Գլխավոր Ասամբլեայի 1991թ. 46/91 բանաձևով ընդունված Տարեցների վերաբերյալ ՄԱԿ-ի տասնութ սկզբունքները սահմանում են անկախության, մասնակցության, խնամքի, ինքնակայացման և արժանապատվության առանցքային

³ «Պետական նպաստների մասին» ՀՀ օրենքի 29-րդ հոդված,

«Մոնիթինգի աջակցության մասին» ՀՀ օրենք

⁴ «Գործընկերություն ծերության խնդիրը լուծելու համար», մամուլից հոդված, ՄԱԿ-ի բնակչության հիմնադրամ, Հայաստան, 7 մարտի 2018թ., տես նաև, «Մեռով պայմանավորված ծնունդների անհավասարակշռությունը Հայաստանում. Ժողովրդագրական ապացույցներ և վերլուծություն», գեկույց, ՄԱԿ-ի բնակչության հիմնադրամ, Հայաստան, Երևան 2013թ., էջ 20

⁵ Վիճակագրական տվյալներ,

https://www.armstat.am/file/article/demog_2019_2.pdf?fbclid=IwAR1pAjJmjbUGqvDw6sbhKqjKvfi-L9UerIrVFfW_1eNu1XnBOYNafR0RY, էջ 55

⁶ ՄԱԿ-ի Մարդու Իրավունքների Գերագույն Հանձնակատարի Գրասենյակ, Միջազգային չափորոշիչների և սկզբունքներ՝

<https://www.ohchr.org/EN/Issues/OlderPersons/IE/Pages/InternationalStandards.aspx>

թեմաների շուրջ խմբավորված ընդհանուր քաղաքականության կողմնորոշումը⁷: Տարեցների տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքների մասին ավելի կոնկրետ ուղղորդումները ներկայացված են տարեցների Տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքների կոմիտեի (ՏՄԻԿ) ընդհանուր մեկնաբանություն No.6-ում⁸, ՄԱԿ-ի Տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքների միջազգային դաշնագրով (ՏՄԻՄԴ), որը Հայաստանը վավերացրել է 1993թ.-ին: Աշխատանքի միջազգային կազմակերպությունն ունի տարեցներին վերաբերող երկու կոնվենցիա՝ 1952թ. Սոցիալական ապահովության կոնվենցիան (Նվազագույն չափորոշիչները) (No. 102) և 1967թ. Հաշմանդամության, ծերության և կերակրողին կորցրածների նպաստների կոնվենցիան (No. 128), սակայն դրանցից և ոչ մեկը Հայաստանի կողմից չի վավերացվել: Եվրոպայի խորհրդի ստանդարտների հետ կապված՝ Հայաստանը վավերացրել է Վերանայված եվրոպական սոցիալական խարտիան 2004թ., բայց չի ընդունել սոցիալական պաշտպանության տարեցների իրավունքի Հոդված 23-ով սահմանված պարտավորությունները: Եվրոպայի խորհրդի տարեցների մարդու իրավունքների այլ չափորոշիչները ներառում են 2014թ. Նախարարների Կոմիտեի առաջարկություն CM/Rec(2014)2-ը, տարեց անձանց մարդու իրավունքների խթանումը⁹ և 2017թ. ԵԽԽՎ 2168 բանաձևը (2017թ.)՝ տարեցների մարդու իրավունքների և նրանց համապարփակ խնամքի մասին¹⁰:

ՀՀ սահմանադրությամբ ամրագրված է, որ պետությունը երաշխավորում է տարեց մարդկանց արժանապատիվ կենսապայմանների ապահովումը: Հայաստանի սահմանադրության Հոդված 83-ը սահմանում է, ի թիվս այլոց, տարեցների սոցիալական ապահովության իրավունքը: Հոդված 84-ը սահմանում է, որ տարեցներն ունեն արժանապատիվ գոյության իրավունք:

2017թ. մայիսի 18 կառավարությունն ընդունեց «Ծերացման հետևանքների հաղթահարման և տարեցների սոցիալական պաշտպանության ռազմավարությունը» և դրա իրագործման համար 2017-2021թթ. գործողությունների ծրագիրը¹¹: Ռազմավարության նպատակն է տարեց մարդկանց համար ստեղծել բարենպաստ և առողջ միջավայր՝ ապահովելով նրանց ակտիվ ու արժանապատիվ ծերացման գործընթացը:

Մինչ Ռազմավարության հաստատումը, ՀՀ-ում տարեց անձանց խնդիրների լուծմանն ուղղված այլ ծրագիր է գործել՝ 2015 թվականից իրականացվել է ՀՀ կառավարության կողմից

⁷ Տարեցների վերաբերյալ Միավորված Ազգերի Կազմակերպության Սկզբունքներ՝ <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/olderpersons.aspx>, ՄԱԿ-ի Գլխավոր Ասամբլեայի Բանաձև 46/91, ընդունված 16 դեկտեմբեր 1991թ.:

⁸ Ընդհանուր մեկնաբանություն No.6՝ https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=HRI/GEN/1/REV.6:

Տարեցների տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքները, Տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքների կոմիտե, 8 դեկտեմբեր 1995թ., E/1996/22, էջ 34:

⁹ Անդամ պետություններին տարեցների մարդու իրավունքների խթանման Նախարարների կոմիտեի Առաջարկություն CM/Rec(2014)2, 19 փետրվարի 2014թ.՝

<https://www.coe.int/en/web/portal/home?ObjectID=09000016805c649f>:

¹⁰ Տարեցների մարդու իրավունքների և նրանց համապարփակ խնամքի մասին ԵԽԽՎ Բանաձև 2168 (2017)՝ <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-EN.asp?fileid=23768&lang=en>:

¹¹ «Ծերացման հետևանքների հաղթահարման և տարեցների սոցիալական պաշտպանության ռազմավարությունը» <http://www.arlis.am/DocumentView.aspx?DocID=113357>

2014թ. սեպտեմբերի 18-ին հաստատված «Հայաստանի Հանրապետությունում տարեցներին սոցիալական ծառայություններ տրամադրելու հայեցակարգին և հայեցակարգի իրականացման 2015-2019 թվականների միջոցառումների ծրագիր-ժամանակացույցին հավանություն տալու մասին» N 39 արձանագրային որոշումը (այսուհետ՝ Հայեցակարգ, Միջոցառումների ծրագիր-ժամանակացույց)¹²: Հայեցակարգի նպատակն է՝ Հայաստանի Հանրապետությունում ներդնել տարեցների նոր, ժամանակակից մոտեցումների վրա հիմնված սոցիալական ծառայությունների տրամադրման համակարգ, որի հիմքում ՀՀ տարեց քաղաքացիների իրական կարիքների լիարժեք ու բազմակողմանի գնահատման և պետության կողմից երաշխավորված նվազագույն ծառայությունների փաթեթի երաշխավորման հետ միասին դրվում է նաև տարեցների համար անհրաժեշտ և ցանկալի սոցիալական այլ (լրացուցիչ) ծառայությունների տրամադրման հնարավորությունների ապահովումը՝ հիմնվելով ծառայություններ ստանալու ցանկություն ունեցող անձանց իրական կարիքների և լրացուցիչ ծառայությունների համար վերջինների փոխհատուցում կատարելու հնարավորությունների գնահատման վրա:

Ներկա դրությամբ Հայաստանի Հանրապետությունում տարեցների սոցիալական պաշտպանությունը նույնացվում է նրանց մատուցվող խնամքի և սոցիալական այլ ծառայությունների հետ: Հանրապետությունում չկա տարեցների իրավունքները պաշտպանող որևէ կառույց, բացի նրանց սոցիալական ծառայություններ տրամադրող մարմիններից:

Տարեցների հիմնահարցերի ոլորտը կանոնակարգվում է ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարության ֆունկցիոնալ և ճյուղային ստորաբաժանումների գործառնությունների, ինչպես նաև տարածքային կառավարման մարմինների և նրանց ենթակայությամբ գործող հաստատությունների կողմից իրականացվող համակարգման և ծառայությունների մատուցման գործառնությունների միջոցով:

Այսօրվա դրությամբ Հայաստանի Հանրապետությունում գործում է տարեց և/կամ հաշմանդամություն ունեցող (այդ թվում՝ հոգեկան առողջության կամ մտավոր խնդիրներ ունեցող) անձանց շուրջօրյա խնամքի ծառայություն մատուցող 12 հաստատություն (տուն-ինտերնատ, խնամքի կենտրոն, խնամքի տուն), այդ թվում 7-ը՝ ոչ պետական: Բոլոր հաստատություններում միասին բնակվում է շուրջ 1390 մարդ (որից՝ ոչ պետական հաստատություններում 180 մարդ), տնային պայմաններում սպասարկվում է ավելի քան 3800 մարդ, իսկ ցերեկային կենտրոններ հաճախում է շուրջ 2000-ը: Միաժամանակ 150 տարեց ընդգրկված է Լոռու և Շիրակի մարզերի 10 համայնքներում 2018թ. ստեղծված ակտիվ երկարակեցության խմբերում, որոնք ակտիվորեն զբաղվում են համայնքի խնդիրներով, օգնում համայնքի խնամքի կարիք ունեցող տարեցներին: Յուրաքանչյուր խումբ ունի իր լիդերը, իսկ նրանց աշխատանքը համակարգվում է մարզային համակարգողի կողմից:

¹² «Հայաստանի Հանրապետությունում տարեցներին սոցիալական ծառայություններ տրամադրելու հայեցակարգին և հայեցակարգի իրականացման 2015-2019 թվականների միջոցառումների ծրագիր-ժամանակացույցին հավանություն տալու մասին» N 39 արձանագրային որոշում
<http://www.arlis.am/DocumentView.aspx?DocID=93327>

Հանրապետությունում բնակվող ավելի քան 7400 տարեց անձ օգտվում է սոցիալական այս կամ այն ծառայությունից¹³:

Պետական ենթակայություն տուն-ինտերնատներում մեկ շահառուի խնամքի մեկ օրվա ծախսը միջինում կազմում է 3700 դրամ, իսկ մեկ շահառուի՝ տնային պայմաններում մեկ օրվա խնամքի ծախսը՝ 390 դրամ:

Հայաստանի Հանրապետությունում ներկա դրությամբ գործում են տարեցներին մատուցվող սոցիալական ծառայությունների հետևյալ տեսակները.

1. Շուրջօրյա խնամքի ծառայություններ, որ մատուցում են բնակչության սոցիալական պաշտպանության շուրջօրյա ընդհանուր տիպի և հատուկ (մասնագիտացված) հաստատությունները (տուն-ինտերնատները),
2. Ցերեկային խնամք, որ տրամադրվում է սոցիալական հոգածության ցերեկային կենտրոնների կողմից,
3. Տնային խնամք, որ տրամադրում են տնային պայմաններում սոցիալական սպասարկման ու խնամքի ծառայություններ մատուցող կազմակերպությունները,
4. Ժամանակավոր կացարանով ապահովում՝ իրականացվում է բնակչության որոշակի վայր չունեցող անօթևան անձանց ժամանակավոր կացարանի կողմից,
5. Կացարանով ապահովում որոշակի կարգավիճակ ունեցող անձանց, այդ թվում՝ տարեցներին, սոցիալական բնակարանային ֆոնդի տներում և հատուկխմբերին դասված անձանց համար նախատեսված օթևանում կացարան տրամադրելու միջոցով:

Սույն զեկույցով անդրադարձել ենք Հայաստանում շուրջօրյա խնամքի ծառայություններ մատուցող սոցիալական պաշտպանության հաստատություններին՝ տուն-ինտերնատներին:

Տուն-ինտերնատը բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատության տեսակ է, որը նախատեսված է միայնակ, խնամքի կարիք ունեցող տարեցների և հաշմանդամների շուրջօրյա խնամքի ապահովման և սոցիալական սպասարկման կազմակերպման համար:

Ե՛վ պետական, և՛ ոչ պետական այդ կառույցները լինում են երկու տեսակի՝ **ընդհանուր տիպի և հատուկ տիպի**:

Ընդհանուր տիպի հաստատություններն առողջ մարդկանց համար են, իսկ **հատուկները**՝ միայն հոգեկան խանգարումներ ունեցողների: Հաշմանդամություն ունեցող անձինք, եթե չունեն հոգեկան առողջության խնդիրներ, նույնպես ապրում են ընդհանուր տիպի տուն-ինտերնատներում:

Ընդհանուր տիպի տուն-ինտերնատներում ապրում են 18 տարին լրացած հաշմանդամություն ունեցող անձինք և 65 և ավել տարիք ունեցող ծերեր:

Ոչ պետական տուն-ինտերնատներից յուրաքանչյուրում ապրում է մոտավորապես 10-15 մարդ, իսկ պետական տուն-ինտերնատներում՝ սկսած 200-ից մինչև 450 տարեց մարդ է բնակվում:

¹³ Ռազմավարության նախագիծ, <https://www.e-draft.am/projects/2133/justification>

Տուն-ինտերնատ ընդունվելու համար շահառուն պետք է գրավոր դիմի իր բնակության վայրի սոցիալական ապահովության ծառայության տարածքային բաժին՝ ներկայացնելով ՀՀ կառավարության 25 սեպտեմբերի 2015 թվականի N 1112-Ն որոշմամբ սահմանված փաստաթղթերը¹⁴: Դիմումը ստանալուց հետո տասնօրյա ժամկետում սոցիալական աշխատանքի մասնագետը կատարում է տնային այցելություն՝ տվյալ անձի ընտանիքի կարիքների գնահատման (կենսապայմանների ուսումնասիրության) նպատակով և եռօրյա ժամկետում ներկայացնում է եզրակացություն անձին խնամք տրամադրելու կամ չտրամադրելու վերաբերյալ, որը ներկայացվում է ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն: Այնուհետև անձը հաշվառվում է և համապատասխան տեղ ազատվելու դեպքում, այդ մասին հայտնվում է սոցիալական ապահովության ծառայության տարածքային բաժնին, որը և ուղեգրում է շահառուին:

Տուն-ինտերնատներում խնամվողներին տրամադրվում են նվազագույն կենսապահովման համար անհրաժեշտ բոլոր պարագաներն ու ծառայությունները:

Նախարարության համակարգում գործող տուն-ինտերնատներում տարեցների տրամադրվում են խնամքի և սոցիալական սպասարկման հետևյալ ծառայությունները՝

- 1) ապահովում կացարանով,
- 2) ապահովում անհրաժեշտ կահույքով,
- 3) ապահովում հագուստով, կոշիկներով, անկողնային սպիտակեղենով,
- 4) ապահովում անձնական հիգիենայի պարագաներով,
- 5) սննդապահովում՝ օրական առնվազն երեք անգամ (հատուկ տիպի հաստատությունում՝ 4 անգամ, իսկ հատուկ սննդակարգի կարիք ունեցող հաճախորդներին՝ դիետիկ սնունդ),
- 6) առաջին բժշկական օգնության տրամադրում և առաջնային բժշկական օգնության և սպասարկման կազմակերպում,
- 7) սոցիալ-հոգեբանական օգնության և խորհրդատվության տրամադրում,
- 8) իրավաբանական խորհրդատվության տրամադրում,
- 9) ապահովում պրոթեզաօրթոպեդիկ և վերականգնողական պարագաներով,
- 10) անհրաժեշտության դեպքում աջակցություն բժշկասոցիալական փորձաքննության իրականացմանը,
- 11) ուղեգրում հիվանդանոցային բժշկական կազմակերպություն,
- 12) ազատ ժամանցի կազմակերպում, մշակութային և հոգևոր միջոցառումների կազմակերպում,
- 13) աշխատանքային թերապիայի կազմակերպում և իրականացում:

Տուն-ինտերնատում խնամվողին, անհրաժեշտության դեպքում, տեղափոխում են ստացիոնար բուժման համապատասխան բժշկական հաստատություններ:

¹⁴ ՀՀ կառավարության 25 սեպտեմբերի 2015 թվականի N 1112-Ն որոշմ,
[file:///C:/Users/USER/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/113868%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/USER/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/113868%20(1).pdf)

ՀՀ կառավարության 31 մայիսի 2007 թվականի N 730-Ն որոշմամբ¹⁵ սահմանված են ձերերի և հաշմանդամների խնամքի և սոցիալական սպասարկման նվազագույն չափորոշիչները, համաձայն որի՝

- Մեկ սենյակում ապրում են երկուսից չորս հոգով և մեկ շնչին պետք է բաժին ընկնի ոչ պակաս քան 5 քմ:
- Կանայք ապրում են առանձին սենյակներում, տղամարդիկ՝ առանձին, իսկ ամուսնական զույգերն էլ մի սենյակում՝ միասին:
- Յուրաքանչյուր խնամվողի համար պետք է ապահովված լինի առանձին մահճակալ՝ մեկ փոքրիկ պահարանով, մեկ աթոռ, յուրաքանչյուր 4-ը՝ մեկ սեղան և մեկ հանդերձապահարան:
- Տուն-ինտերնատը պետք է ապահովված լինի առանձին խոհանոցով և ճաշարահով՝ այն հաշվարկով, որ խնամվողները կարողանան ճաշել ոչ ավելի, քան 2 հերթով:
- Տուն-ինտերնատը պետք է ունենա մշակութային միջոցառումներ կազմակերպելու համար դահլիճ՝ տուն-ինտերնատում բնակվողների թվի առնվազն 80 տոկոսի չափով:
- Շենքի ներքին կառուցվածքը պետք է հնարավորություն ընձեռի սայլակներով հաշմանդամների ազատ տեղաշարժմանը:

Տուն-ինտերնատներում խնամվողներին հատկացվող սննդամթերքի չափաքանակների և էներգետիկ արժեքների նվազագույն չափորոշիչը հաստատված է ՀՀ կառավարության **2007 թվականի մայիսի 31-ի 730-Ն որոշման Հավելված 2-ով**:

Ինչ վերաբերվում է խնամվողի կենսաթոշակ ստանալու իրավունքին, ապա ընդհանուր տիպի տուն-ինտերնատում խնամվողին վճարվում է նշանակված կենսաթոշակի աշխատանքային մասը, որը տնօրինվում է խնամվողի կողմից իր հայեցողությամբ, իսկ այդ կազմակերպությունում ապրող՝ զինվորական կենսաթոշակ ստացողներին՝ նշանակված կենսաթոշակի 50 տոկոսը:

Տուն-ինտերնատում բնակվողի մահվան դեպքում, եթե չունի հարազատներ կամ հրաժարվել են նրանից, պետությունն է ձեռնարկում բոլոր համապատասխան միջոցառումները:

Հանրապետությունում գործում են նաև ոչ պետական տուն-ինտերնատներ, որոնք ՀՀ պետական բյուջեից ստանում են պետական աջակցություն դրամաշնորհների ձևով: Ոչ պետական տուն-ինտերնատներում ծառայությունները տրամադրում են ինչպես անվճար, այնպես էլ՝ համավճարի սկզբունքներով:

Վանաձորի «Հույսի տուն» տարեցների խնամքի հաստատությունը տարեցներին տրամադրում է ինչպես անվճար, այնպես էլ մասնակի վճարովի հիմունքներով ծառայություններ: Ընտրության սկզբունքը պարզ է. նրանք, ովքեր անժառանգ են, խնամվում են ամբողջությամբ անվճար, իսկ նրանք, ովքեր ունեն հարազատներ՝ վճարում

¹⁵ ՀՀ կառավարության 31 մայիսի 2007 թվականի N 730-Ն որոշմի
[file:///C:/Users/USER/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/101701%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/USER/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/101701%20(1).pdf)

են միայն տարեցի խնամքով զբաղվող աշխատողի աշխատավարձի համար անհրաժեշտ գումարը, իսկ մյուս ծախսերը կատարում է հաստատությունը:

Հայ օգնության ֆոնդի Վանաձորի «Տարեցների տուն» հիմնադրամը տարեցների շուրջօրյա խնամքն ապահովելու համար ֆինանսական աջակցություն է ստանում ՀՕՖ-ից, ՀՀ պետական բյուջեից՝ սուբսիդավորման սկզբունքի հիման վրա, ինչպես նաև խնամվողների ընտանիքի անդամների կողմից արված նվիրատվություններից և խնամվողի կենսաթոշակների մասհանումից (նվիրատվության կարգով):

Ելնելով վերոգրյալից, կարելի է փաստել, որ նշված ոչ պետական տուն-ինտերնատները կիրառում են համավճարի սկզբունքը, սակայն նրանց վրա չի տարածվում խնամքի և սոցիալական սպասարկման նվազագույն չափորոշիչները, ընտրության միասնական մոտեցումները, սահմանված չեն ծառայությունների ֆինանսավորման հնարավոր տարբեր մեխանիզմներ, վճարման միասնական սկզբունքներ, դրույքաչափեր և այլն:

Անդրադառնալով միջազգային փորձին, պետք է փաստենք, որ տարեցներին երկարատև խնամքի ծառայությունների պահանջարկը գնալով աճում է, քանի որ եվրոպական երկրների մեծ մասը ծերացող կամ ծերացած են: Խնամքի ծախսերի հետ միասին աճում են նաև կենսաթոշակի վճարման հետ կապված և բժշկական օգնությանը և բժշկական խնամքին տրամադրվող ծախսերը: Եվրոպական երկրներում երկարատև խնամքի ծառայությունների մեծ մասը տրամադրվում է ոչ ֆորմալ՝ խնամողների կողմից, սակայն ֆորմալ ծառայություններ նույնպես տրամադրվում են՝ տուն-ինտերնատների, ցերեկային խնամքի և տնային սպասարկման կենտրոնների կողմից: Եվրոպական շատ երկրներում այդ ծառայությունների մեծ մասի ծախսերը հոգում է պետությունը, առնվազն՝ աղքատ բնակչության համար:

Սույն հետազոտության շրջանակներում ուսումնասիրվել են Էստոնիայի, Լատվիայի և Լիտվայի փորձը:

ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությունը տարեցների սոցիալական ծառայությունների տրամադրման փորձի ուսումնասիրություն է կատարել (ՌԴ և եվրոպական երկրներ) և արդյունքում հանգել է այն եզրակացության, որ «Հայաստանի Հանրապետությունում հիմնականում ընդունելի և կիրառելի է տարեցներին սոցիալական ծառայությունների տրամադրման ոլորտում Ռուսաստանի Դաշնության փորձը՝ հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ երկու երկրները նույն մշակույթի ու պատմության կրողն են և միասին երկար ճանապարհ են անցել, նույնն է սոցիալ-մշակութային միջավայրը, ինչպես նաև ընդհանրություններ կան սոցիալ-տնտեսական և հասարակական կյանքում»¹⁶:

Հակիրճ ներկայացվում է մի քանի երկրների տարեցների սոցիալական ծառայությունների տրամադրման փորձը:

¹⁶ Ռազմավարություն, <https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?DocID=93327>

Գերմանիան ներդրել է պարտադիր սոցիալական ապահովագրության սխեման, որն ընդգրկում է գրեթե ողջ բնակչությունը: Բնակչության համարյա 90 տոկոսը ներգրավված է կուտակային կենսաթոշակի համակարգի (սոցիալական ապահովագրության) մեջ: Բնակչության մնացած մասն էլ ընդգրկված է պարտադիր և կամավոր մասնավոր ապահովագրության սխեմաներում: Սոցիալական ապահովագրության սխեման ունի ազգային ընտրության չափանիշ և իրավունք է ընձեռում անհատին ընտրություն կատարելու տարբեր տիպի ծառայությունների կամ դրամական նպաստների միջև՝ պայմանավորված կախվածության երեք մակարդակներով: Հաշվարկվում է ոչ թե նպաստի չափը, այլ այն, թե որքան է կազմում սոցիալական աջակցության ծախսը, երբ խնամքի արժեքը գերազանցում է նպաստի չափը:

Իսպանական համակարգը առավելագույնս ապակենտրոնացված է և կարող է բնութագրվել որպես «երկարատև խնամքի տարածքային ծառայությունների համակարգ»: Այստեղ շեշտը դրվում է խնամքի ոչ ֆորմալ համակարգի վրա, սակայն աշխատուժի թվաքանակի մեջ կանանց մասնակցության աճով պայմանավորված՝ Իսպանիան ստիպված է լինելու աստճանաբար հենվել խնամքի ֆորմալ համակարգի վրա: Հանրային ֆինանսավորմամբ երկարատև խնամքի հասանելիությունը հենվում է կարիքների և ռեսուրսների գնահատման վրա, որոնք տարբերվում են մարզից մարզ: Ծառայությունները խիստ նորմավորված են, քանի որ ցածր է դրանց ֆինանսական ապահովվածության մակարդակը:

Իտալիայում տարեցների երկարատև խնամքն ունի աջակցության երեք աղբյուրներ՝ համայնքային խնամք, ինստիտուցիոնալ խնամք և դրամական նպաստներ: Երկարատև խնամքը տրամադրվում է պետական և մասնավոր հատվածում առողջապահական ու անհատական սոցիալական խնամք մատուցողների կողմից: Առողջապահական ծառայությունները տրամադրվում են անվճար՝ Ազգային Առողջապահական Ծառայության կողմից, մինչդեռ սոցիալական խնամքը տրամադրվում է ըստ դրա կարիքի աստիճանի: Ազգային և տեղական հարկերն են հանդիսանում ֆինանսավորման գլխավոր աղբյուրները: Իտալական համակարգի ուշագրավ առանձնահատկություններից մեկն այն է, որ այն հենվում է տնային խնամք տրամադրող մասնավոր անձանց վրա, որոնք մեծամասամբ ձեռք են բերվում սովերային տնտեսությունից:

Միացյալ Թագավորությունում, ինչպես և Իսպանիայում ու Իտալիայում, առողջապահական ծառայությունները Ազգային Առողջապահական Ծառայության վարչական ղեկավարման ներքո են, իսկ սոցիալական խնամքի ծառայությունները կազմակերպվում են տեղական իշխանությունների կողմից՝ ըստ դրանց պահանջարկի և կարիքի աստիճանի: ԱՄՏ ներկայացուցիչները պատասխանատու են իրենց տարածքի բնակչությանը առողջապահական խնամքի ծառայությունների տրամադրման համար: Տեղական իշխանությունները պատասխանատու են բնակչության կարիքների գնահատման, սոցիալական ծառայությունների հասանելիության և ընտրության չափանիշների մշակման ու տրամադրման համար:

Էստոնիայում տարեցին իր տնից դուրս մատուցվող ընդհանուր խնամքի ծառայությունը տեղական մարմնի կողմից կազմակերպված սոցիալական ծառայություն է, որը նպատակ ունի ապահովել անվտանգ միջավայր: Տարեցների երկարատև խնամքի տրամադրման համար պատասխանատվությունը բաժանվում է առողջապահության և բարեկեցության համակարգերի միջև:

Առողջապահության համակարգը ապահովում է ծերանոցում վերականգնողական ծառայությունները, իսկ բուժքույրերի կողմից խնամքի իրականացումը՝ տանը:

Բարեկեցության համակարգը երկարատև խնամք է տրամադրում բարեկեցության հաստատություններում, ցերեկային խնամքի ծառայություններում, տնային/բնակարանային ծառայություններում, ինչպես նաև այլ սոցիալական հաստատություններում:

Ֆինանսավորումը կատարվում է տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից և տվյալ հաստատությունում գտնվող անձի ընտանիքի անդամների կողմից, իսկ բարեկեցության հաստատություններն ունեն տարբեր ֆինանսավորման աղբյուրներ:

Այնուամենայնիվ, տնային պայմաններում իրականացվող խնամքը շատ ավելի թանկ է, քան յուրաքանչյուր շահառուի ինստիտուցիոնալ խնամքը: Դրանից ելնելով տարեցների շրջանում տնային խնամքի օգտագործումը մնում է ցածր մակարդակում խնամքի հաստատություններում իրականացվող ծառայություններին համեմատ:

Լատվիայում սոցիալական ծառայությունները կազմակերպվում և մատուցվում են ապակենտրոնացված ձևով: Ազգային պետական կառավարումը պատասխանատու է քաղաքականության և օրենսդրության մշակման համար, բայց տեղական ինքնակառավարման մարմինները մատուցում են ծառայություններ և մշակում տեղական կանոնակարգեր: Ակնկալվում է, որ համայնքապետարանները կապահովեն որակի և սպասարկման մակարդակները համապատասխանեցնելով ազգային օրենսդրությամբ սահմանված նորմերին՝ անկախ աշխարհագրական դիրքից, բնակչության խտությունից կամ մատչելի բյուջեից:

Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների ենթակայության տակ գտնվող սոցիալական խնամքի հաստատությունների թիվը բավականին կայուն է: Մասնավոր և հասարակական կազմակերպությունների կողմից ղեկավարվող խնամքի հաստատությունների թիվը գնալով մեծանում է: 2017-ից գործում է պետությանն առընթեր 15 սոցիալական խնամքի կենտրոն և 61 սոցիալական խնամքի կենտրոն՝ մեծահասակների համար, որոնք պատկանում են տեղական ինքնակառավարման մարմիններին: Ինչպես նաև 16 սոցիալական խնամքի կենտրոն, որոնք պատկանում են մասնավոր ընկերություններին և 9 կենտրոնները, որոնք ղեկավարվում են հասարակական կազմակերպությունների կողմից: Տարեցի սոցիալական խնամքի ծախսերը կրում է հենց ինքը կամ նրա ընտանիքի անդամը: Հաստատությունում մնալու համար վճարման սխեման հետևյալն է. տարեցի կենսաթոշակի 90%-ը օգտագործվում է հաստատության ծախսերը հոգալու համար, իսկ 10%-ը մնում է այդ անձին՝ ամսական ծախսեր հոգալու համար: Եթե տարեցը դասակարգվում է որպես ցածր եկամուտ ունեցող անձ, սոցիալական ծառայությունները որոշ դեպքերում մատուցվում են անվճար, նրանց փոխարեն վճարները կատարում է տեղական ինքնակառավարման մարմինը: Վճարման անհրաժեշտ մասնաբաժինը հաշվարկելու համար օգտագործվում է հատուկ բանաձև: Գումարի չափը կապված է նվազագույն աշխատավարձի հետ:

Լիտվայի տարեցների խնամքի կենտրոնները հիմնականում գտնվում են ՏԻՄ-երի ենթակայության տակ: Սակայն ՏԻՄ-երի մեծամասնությունը դեռևս չեն կարող առաջարկել մի շարք սոցիալական ծառայություններ, որոնք հնարավորություն կտան տարեց անձին հնարավորինս երկար ապրել տանը: Նման դեպքերում տարեցները ստիպված են լինում տեղ գտնել բնակելի ստացիոնար հիմնարկում: 2014-ին Երկարատև խնամքի կարիք ունեցող տարեցների 47%-ը գտնվում էր հերթում սպասող, որը տևում էր միջինում 6 ամիս:

Հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ Լիտվան հետ է մնում եվրոպական շատ այլ երկրներից՝ 65 տարեկանից բարձր մարդկանց բնակելի խնամքի և տնային տնտեսությունների սպասարկման ապահովագրության առումով:

ՏԻՄ-ները շարունակում են մնալ այդ ծառայությունների հիմնական մատակարարները, իսկ հասարակական կազմակերպությունների կամ մասնավոր ծառայություններ մատուցողների ներգրավվածությունը խիստ սահմանափակ է: Ֆինանսավորման աղբյուրներից են Կենտրոնական կառավարության բյուջեն, տեղական բյուջեն և Առողջության ապահովագրության հիմնադրամը: Երկարատև խնամքի ծառայությունները ֆինանսավորվում են նաև ԵՄ կառուցվածքային ֆոնդերի կողմից: Վճարման անհրաժեշտ մասնաբաժինը հաշվարկելու համար օգտագործվում է այն բանաձևը, որն օգտագործվում է նաև Լատվիայում:

Այսպիսով, Հայաստանում ներդրվող նոր մոդելների ծառայությունների ներդրմանը զուգահեռ պետք է պահպանվի և զարգանա հանրապետությունում գործող տարբեր հաստատությունների կողմից տարեց անձանց անվճար հիմունքներով տրամադրվող ծառայությունների համակարգը: Այս ուղղությամբ ՀՀ կառավարության կողմից մշակվել է ոլորտը կարգավորող նոր ռազմավարության նախագիծ՝ «Տարեցներին մատուցվող խնամքի ծառայությունների ապահինստիտուցիոնալացման և այլընտրանքային, համայնքային ծառայությունների ներդրման և զարգացման ռազմավարության» մասին որոշման նախագիծը¹⁷, որը տեղադրված է իրավական ակտերի նախագծերի հրապարակման միասնական կայքում:

¹⁷ Ռազմավարության նախագիծ, <https://www.e-draft.am/projects/2133/justification>

Գրավոր հարցումների արդյունքներ՝

Հետազոտության ընթացքում գրավոր հարցումներ են արվել 5 շահառու կազմակերպությունների ղեկավարներին՝ ուսումնասիրության համար անհրաժեշտ տեղեկատվություն ստանալու նպատակով:

Հարցումներն արվել են հիմք ընդունելով «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածով սահմանված դրույթները:

Հետազոտության իրականացման այս փուլում շահառու կազմակերպությունները խախտելով «Տեղեկատվության ազատության մասին» ՀՀ օրենքը, գրավոր հարցմանը չեն պատասխանել, կամ պատասխանել են սահմանված ժամկետների խախտմամբ, կամ թերի են պատասխանել՝ չանդրադառնալով հարցման բոլոր հարցերին, կամ չեն տրամադրել տեղեկատվությունը՝ առանց սահմանված կարգով մերժում տալով: Որի արդյունքում անհնարին է դարձել կատարել համեմատական վերլուծություն տուն-ինտերնատների շահառուների կողմից տրված տեղեկատվության հետ:

Հ/Հ	Տուն-ինտերնատ	Պատասխան	Խախտումներ
1.	Վանաձորի Տարեցների տուն հիմնադրամ	Պատասխանը լիարժեք է	Օրենքով սահմանված ժամկետի խախտում
2.	Հուլիսի տուն ծերերի հանգստավայր	Պատասխանը թերի է	Օրենքով սահմանված ժամկետի խախտում
3.	Գյումրու տուն-ինտերնատ ՊՈԱԿ	Պատասխանը չի տրվել	Հարցմանը չի պատասխանվել
			Գրավոր տեղեկացվել է պատասխանը եռամսյա ժամկետում տրամադրելու վերաբերյալ
4.	Երևանի թիվ 1 տուն-ինտերնատ	Պատասխանը չի տրվել	Հարցմանը չի պատասխանվել
5.	Նոր-Նորքի տուն-ինտերնատ	Պատասխանը լիարժեք է	Օրենքով սահմանված ժամկետի խախտում

Հետազոտության դաշտային փուլի հարցումներն իրականացվել են մի քանի բաղադրիչներով, որոնց հիմքում տուն-ինտերնատների մասին օրենքի չափորոշիչներն են, միջազգային փորձն ու դրա հիման վրա մշակված քաղաքականությունները: Ըստ այդմ, հետազոտության այս փուլը բաժանվել է հետևյալ բաղադրիչների՝

- Ա. Ժողովրդագրությունը – այս բաղադրիչը պարտադիր է համարվում ցանկացած հետազոտության համար, որը հնարավորություն է տալիս հասկանալ՝ արդյոք որևէ խնդիր կամ հարց պայմանավորված է թիրախ խմբի գենդերով կամ տարիքով, որքանով են ժողովրդագրական տվյալներն ազդում հետազոտության արդյունքների վրա: Այն թույլ է տալիս հասկանալ նաև որևէ՝ տարիքային կամ սեռային խմբով պայմանավորված խնդիրներն ու հնարավորությունները, որքանով են դրանք տարածվում այդ խմբերի վրա, որոնք են ազդակները և պատճառները:
- Բ. Հարաբերություններ և մարդու իրավունքներ – այս բաղադրիչում դիտարկվել է տուն-ինտերնատի շահառուների հարաբերությունները տուն-ինտերնատի աշխատակիցների և մյուս շահառուների հետ: Մարդու իրավունքների համատեքստում դիտարկվել է շահառուների տեղափոխությունը սենյակից սենյակ, բռնության դեպքերը, ձևերն ու պարբերականությունները կախված դրա արտահայտման ձևերից: Այս բաղադրիչում առանձնահատուկ տեղ են զբաղեցնում կոնֆլիկտներն ու դրանց կարգավորման մեխանիզմները, խտարականության և կամայական ընտրությամբ դրսևորվող մոտեցումները, ընտրողաբար արտոնությունների ցուցաբերումը, պատժամիջոցների տեսակները, կիրառման ձևերն ու սոցիալական արդարության զգացողությունը:
- Գ. Սենյակներ և գույք – այս բաղադրիչում դիտարկվում է սենյակների հրամարեցվածությունը շահառուների համար, որքանով են դրանք համալրված համապատասխան գույքով և տեխնիկայով, արդյոք համապատասխանում են օրենսդրական չափորոշիչների հետ: Ընդորում, այս բաղադրիչը դիտարկվել է դաշտային աշխատանքների երկու փուլերում՝ և՛ հարցազրույցների ժամանակ, և՛ դիտարկման-տեղազննման ժամանակ: Այս բաղադրիչում իրենց կարևոր տեղն ունեն նաև սենյակներում ենթակառուցվածքների բավարար արտահայտումը. բավարար լուսավորության ապահովում, ջեռուցման ձև, հասնելիություն ջրին և այլն: Ընդորում, այս բաղադրիչի ուսումնասիրությունը իրականացվել է երկու փուլերով՝ և՛ հարցումների ժամանակ, և՛ դիտարկման-տեղազննման աշխատանքներն իրականացնելիս, որտեղ հաշվի է առնվել հետազոտողի կողմից ֆիքսած դե ֆակտո տվյալները:
- Դ. Ընդհանուր տարածք և ենթակառուցվածքներ – այս բաղադրիչում դիտարկվել է տուն-ինտերնատների շենքային պայմաններն ու հարմարեցվածությունը ինչպես բոլորին, այնպես էլ հատուկ կարիքներ ունեցող անձանց համար: Այստեղ դիտարկվել են շենքի ենթակառուցվածքների աշխատանքի որակը, ձևը և արդյունավետությունը: Այս համատեքստում դիտարկվել է շենքում բնական լուսավորության և գիշերային ժամերին ապահովվող լուսավորության պայմանները, ջրի հասանելիությունը

շահառուներին, տաք և սառը ջրի առկայությունը, ջեռուցման ձևն ու արդյունավետությունը, կոյուղատար համակարգի աշխատանքն ու ջրահեռացումը, պատուհանների դիրքն ու հատակի հարամարեցվածությունը ազատ և անխոչընդոտ տեղաշարժման համար:

- Ե. Մանիտարահիգենիկ պայմաններ – այս բաղադրիչում դիտարկվել է շենքի ընդահնուր մաքրությունն ու մաքրման աշխատանքները, առանձին սենյակների ընդահնուր մաքրությունն ու մաքրման աշխատանքները, հագուստների լվացման կարգն ու մոտեցումը, սպիտակեղենի փոխարինման և լվացման կարգը, սնունդի ընդունման կարգը, լվացվելու և լողանալու հնարավորությունները, տաք և սառը ջրի հնարավորությունները և այլն: Այս բաղադրիչում հաշվի է առնվել նաև զուգարանների և լվացարանների կահավորվածությունը:
- Զ. Ներքին ծառայություններ – այս բաղադրիչում դիտարկվել է տուն-ինտերնատի կողմից տուն-ինտերնատի շահառուներին տրամադրվող ներքին ծառայությունները, դրանց կարևորությունն ու արդյունավետությունը: Այս բաղադրիչում, հիմնականում դիտարկվել է բժշկի, հոգեբանի, սոցիալական աշխատողի, գրադարանավարի կողմից մատուցված ծառայություններն ու որակը: Դիտարկման մեջ է ներառվել նաև ծառայությունների մատուցման լիարժեքությունը, համաչափությունը, ծառայության մատուցման վճարովի կամ անվճար լինելու հանգամանքը և շահառուների բավարարվածությունն ու կարիքներին համապատասխան աջակցություն ստանալը:
- Է. Անվտանգություն և ապահով միջավայր – այս բաղադրիչում դիտարկվել է տուն-ինտերնատների շենքային պայմաններն ու անվտանգության ապահովման մեխանիզմները՝ որքանով են շենքերն ապահովված հակահրդեհային համակարգերով, արդյոք անձանակագմը տեղյակ է արտակարգ իրավիճակներում իրենց գործողությունների մասին, երբ են հրահանգավորվել, արդյոք շենքերում կան կրակմարիչներ և դրանք հասանելի են շահառուներին: Այս բաղադրիչում հաշվի է առնվել նաև որոշ ենթակառուցվածքների շարքից դուրս գալու դեպքում տուն-ինտերնատի կողմից լրացուցիչ ապահովումների և հավելյալ միջոցների ներդրման հարցը, օրինակ՝ հոսանքազրկման պարագայում հավելյալ լուսավորությամբ ապահովելու հնարավորությունները կամ ջրամատակարարման վթարի դեպքում հավելյալ ջրային ռեսուրսների ներդրումը, դրանց բաշխումն ու բավարար քանակը:
- Ը. Առողջապահություն և բուժօգնություն – այս բաղադրիչում դիտարկվել է տուն-ինտերնատների շահառուների առողջական վիճակը, առողջական խնդիրներ ունենաու դեպքում բժշկին դիմելու և համապատասխան օգնություն ստանալու կարգը: Հաշվի է առնվել նաև, թե ինչ սկբունքով է իրականացվում բուժօգնումն ու բուժումը, արդյոք շահառուները կատարում են որոշակի վճարներ, թե ոչ, որտեղից են ձեռքբերում դեղամիջոցները, ինչպես է կատարվում դրանց վճարման կարգը, հիմնականում ինչ տեսակի հիվանդություններ են տարածված, գիշերային ժամերին իրականացվող վերահսկման/հերթապահության գործընթացում ներառված են բժիշկ/բժշկի օգնականներ, թե ոչ:
- Թ. Մանրային ապահովում – այս բաղադրիչում դիտարկվել է սննդի ընդունման կարգը, անհատական սննդակարգի ապահովումը կախված շահառու կարիքներից, սնունդի տրամադրման պարբերականությունը, չափը, բազմազանությունն ու կալորիականությունը՝ հագեցվածության ապահովման տեսանկյունից: Այս

բաղադրիչում դիտարկվել է նաև սննդի ընդունման գործընթացում ապահովվող սանիտարահիգիենիկ պայմանները, ճաշարաններում լվացվելու հնարավորությունը, սպասքի մաքրությունը և սննդային թունավորման դեպքերը:

- Ժ. Որակական գնահատում և կարիքներ – այս բաղադրիչում դիտարկվել է շահառուների կողմից հետազոտության ընթացքում բարձրաձայնած հարցերը, խնդիրները և հնարավորությունները, խնդիրների լուծման իրենց առաջարկները, ընդհանուր բաղադրիչների դրական և բացասական գնահատումներն ու հետադարձ կապը:

Վիճակագրական տվյալներն ըստ տուն-ինտերնատների տեղագնման

Տեղագնումն անցկացնելիս հաշվի են առնվել օրենսդրական սահմանումներով և չափաքանակներով կարագավորվող չափորոշիչները:

- Հարցման գոտիների նիշավորում՝
- Վանաձոր/ Տարեցնետի տուն – V1
- Վանաձոր/ Հույսի տուն – V2
- Գյումրու տուն-ինտերնատ – G1
- Երևանի թիվ 1 տուն-ինտերնատ – Y1
- Նոր-Նորքի տուն-ինտերնատ – Y2

Դիտարկումն իրականացվել է բնակելի սենյակներում և ընդհանուր շենքում: Տեղագնության մոտեցման համաձայն՝ պատահականության սկզբունքով յուրաքանչյուր տուն-ինտերնատում դիտարկվել է մեկ սենյակ և սենյակում առկա գույքը իր քանակով:

Շենքային գույքի ստուգման դեպքում կիրառվել է դրանց առկայության ստուգումը: Առկայության վերաբերյալ կատարվել է համապատասխան նշում՝ «+» (առկա է) «-» (առկա չէ):

Հ/հ	Տեղագնման առարկա	V1	V2	G1	Y1	Y2
		Փաստացի առկա	Փաստացի առկա	Փաստացի առկա	Փաստացի առկա	Փաստացի առկա
Սենյակային գույք (պատահականության սկզբունքով մեկ սենյակի ստուգման)						
1.	Բնակելի սենյակների քանակ	25	20	36	96	100
2.	Աթոռներ	2	2	2	2	2
3.	Սեղաններ	1	-	1	1	2
4.	Մահճակալ	2	5	4	2	2
5.	Փոքրիկ պահարան	2	5	3	2	2
6.	Հանդերձապահարան	2	1	1	2	1

Հ/հ	Տեղագնման առարկա	V+	V2	G+	Y+	Y2
		Փաստացի արկա	Փաստացի արկա	Փաստացի արկա	Փաստացի արկա	Փաստացի արկա
Ընդհանուր շենքային գույք (առկայության ստուգում)						
7.	Ճաշարահ	+	+	+	+	+
8.	Ճաշացանկ	+	+	+	+	+
9.	Խոհանոց	+	+	+	+	+
10.	Լվացքատուն	+	+	+	+	+
11.	Լվացքի մեքենա (քանակ)	6	1	3	1	1
12.	Մեքենայի հզորություն	6կգ	9կգ	-	50կգ	50կգ
13.	Չորանոց	+	+	+	+	+
14.	Լոգարան	+	+	+	+	+
15.	Զուգարան	+	+	+	+	+
16.	Ցնցուղ	+	+	+	+	+
17.	Հանգստի սենյակ	+	+	+	+	+
18.	Բազմոց	+	+	+	+	+
19.	Բազկաթոռ	+	+	+	+	+
20.	Սեղան	+	+	+	+	+
21.	Սեղանի խաղեր	+	+	+	+	+
22.	Հեռուստացույց	+	+	-	+	+
23.	Դահլիճ	-	+	+	+	+
24.	Թեքահարթակ	+	+	+	+	+
25.	Տարհանման պլան	+	+	+	+	+
26.	Կրակմարիչ	+	+	+	+	+
27.	Ծաղկանոց	+	-	-	-	-
28.	Դաշնամուր	-	+	-	+	-
29.	Վերելակ	-	-	-	+	-
30.	Առանձին բուժկետ	-	-	-	-	+
31.	Նվազարկիչ	+	+	-	-	-
32.	Աղոթատեղի	-	-	-	-	+
33.	Մարզասարք	-	+	-	-	-
34.	Վարսահարդարման սրահ	-	+	-	-	-

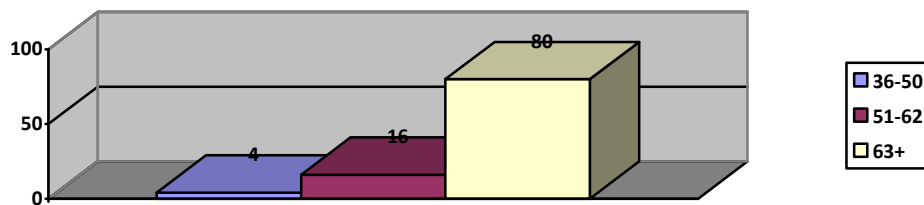
Ա. Ժողովրդագրական տվյալներ՝

Հետազոտության դաշտային փուլին մասնակցել են Շիրակի և Լոռու մարզերի և Երևան տուն-ինտերնատների շահառուները: Հարցման մասնակիցների 48%ը եղել են իգական սեռի, իսկ 52%-ը արական սեռի ներկայացուցիչներ: Հարցմանը մասնակցածների 4%-ը եղել է 36-50, 16%-ը՝ 51-60 և 80%-ը՝ թոշակային տարիքի անձիք:

Հարցմանը մասնակցածների սեռային բաշխումը

Հարցմանը մասնակցածների տարիքային բաշխումը

Բ. Մարդու իրավունքներ և հարաբերություններ՝

Հարցմանը մասնակցած շահառուների 8%-ը բնակվել է այնպիսի սենյակներում, որտեղ բնակիչների ընդհանուր թիվը գերազանցել է 4-ը, որը համարվում է «Օերերի և հաշմանդամների խնամքի և սոցիալական սպասարկման նվազագույն չափորոշիչները հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 2007 թվականի մայիսի 31-ի N 730-Ն որոշուման¹⁸ հավելված 1-ով սահմանված նվազագույն չափորոշիչների ցանկի 1-ին կետի խախտում: Հարցմանը մասնակցածների 84%ը պնդել է, որ գտնվում է լավ հարաբերությունների մեջ իրենց սենյակակիցների հետ, սակայն հարկավոր է նշել, որ հարցվածների 32%-ը ունեցել է տեղափոխություն սենյակից սենյակ՝ մի քանի պատճառներով, որոնցից 8%-ը կախված տուն-ինտերնատի աշխատակիցների հետ ունեցած հարաբերություններով: Այդուհանդերձ, հարցվածների 60%-ը կարծում է, որ սենյակից սենյակ տեղափոխվելու հանգամանքը պայմանավորված է միայն սենյակակիցների հետ վատ հարաբերությունների մեջ լինելու հանգամանքով, իսկ 20%-ը կարծում է, որ այն կախված է շահառուի կարիքներից և առկա անհրաժեշտությունից:

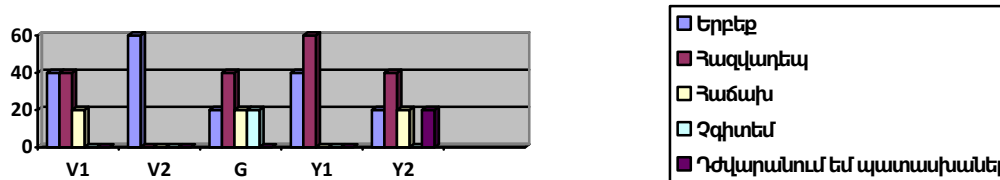
¹⁸«Օերերի և հաշմանդամների խնամքի և սոցիալական սպասարկման նվազագույն չափորոշիչները հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 2007 թվականի մայիսի 31-ի N 730-Ն որոշում՝

<https://www.arlis.am/DocumentView.aspx?docid=101701>

Կոնֆլիկտային իրավիճակներում հարաբերությունների կարգավորման կանոնակարգային որևէ մոտեցում բացակայում է: Տուն-ինտերնատներում նման վեճերը և հարաբերությունների կոնֆլիկտային ընթացքը կամ ավարտը կարգավորվում են այլընտարանքային ճանապարհներով, ինչի կապակցությամբ հարցվածների 24%-ի կարծիքով հարաբերությունների կարգավորում է տեղի է ունենում այլ աշխատակցի միջամտությամբ, 16%-ը՝ վերադասի միջամտության, 8%-ը՝ սեփական միջոցների ներդրման արդյունքում իսկ 32%-ը չի կարողացել պատասխանել այս հարցին:

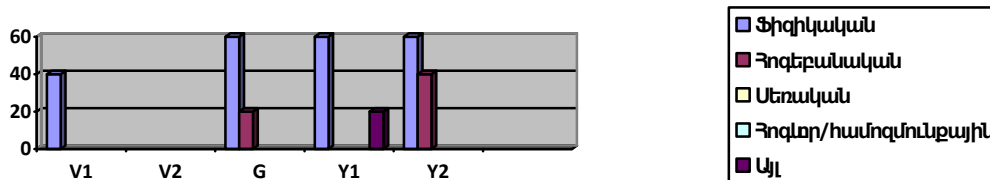
Բռնությունը տուն-ինտերնատներում դիտարկվել է երկու ուղղություններով՝ բռնությունը շահառուների միջև և բռնությունը շահառուների և տուն-ինտերնատի աշխատակիցների միջև: Ընդ որում, այս համատեքստում դիտարկվել է բռնության արտահայտման ամենատարծված չորսը՝ ձևերը՝ ֆիզիկական, հոգեբանական, սեռական, հոգևոր/համոզմունքային:

Բռնության դեպքերի հաճախականությունը տուն-ինտերնատների շահառուների միջև

Հարցվածների 8%-ը ականատես է եղել տուն-ինտերնատի աշխատակցի կողմից շահառուի բռնության, որոնցից 4%-ը դիտարկել է բռնության ֆիզիկական իսկ մյուս 4%-ը՝ հոգեբանական ձևերը: Այստեղ հարկավոր է առանձնահատուկ ուշադրություն դարձնել հետազոտության ենթարկված բոլոր տուն-ինտերնատներում շահառուների կողմից շահառուների նկատմամբ բռնությանն ականատես լինելու խոստուն թվերին և համատարածության օրինաչափությանը: Շահառուների միջև բռնությանը ականատես են եղել հարցվածների 48%-ը, որոնցից 36%-ը հազվադեպ է այն դիտարկել իսկ 12%-ը՝ հաճախ: Բռնությունը դիտարկողների 56%-ը այն որակել է իբրև ֆիզիկական իսկ 12%-ը հոգեբանական: Սեռական և հոգևոր/համոզմունքային բռնությունների վերաբերյալ չկան որևէ հիշատակումներ և արձանագրումներ:

Տուն-ինտերնատների շահառուների միջև բռնության դեպքերն ըստ տեսակների

Հարցվածների 8%-ը խոսել է տուն-ինտերնատներում առկա խտարականության՝ տարեբարկված մոտեցման դեպքերի վերաբերյալ, որոնցից 12%-ը այն դիտարկել է տուն-ինտերնատի աշխատակիցներից՝ սպասարկող անձնակազմի կողմից: Հարցվողների 8%-ը կարծում է, որ տուն-ինտերնատի շահառուները ենթարկվում են ծաղրի, որոնց 4%-ը այն դիտարկում է տուն-ինտերնատի աշխատակիցների կողմից շահառուների նկատմամբ: Հարցվողների 16%-ը այն կարծիքին է, որ տուն-ինտերնատում կիրառվում է պատժի այն տեսակը, որի ժամանակ շահառուն զրկվում է որևէ բանից (միջոցառումների մասնակցության հնարավորություն, մշակութային կյանք և այլն): Հարցվողների 12%-ը կարծում են, որ կան որոշակի արտոնություններ, որոնք տրվում են միայն կոնկրետ շահառուների: Հարցումները ցույց են տվել, որ մշակութային կյանքը տուն-ինտերնատներում փոքր-ինչ ավելի ակտիվ է: Հարցվածների 72%-ը հաճախորեն մասնակցում է մշակութային միջոցառումների իսկ 28%-ը՝ հազվադեպ: Բոլոր հարցվածները միանշանակ կերպով (100%) ասել են, որ մշակութային միջոցառումներին մասնակցելը չի համարվում պարտադիր: Հարցվածների 12%-ը ասել, որ առհասարակ, չի մասնակցում արտագնա միջոցառումների: Հարցվածների 44%-ը օգտվում է գրադարաններից և գոհ է մատուցված ծառայություններից, սակայն հատկանշական է, որ հարցվածների 4%-ի համար գրադարանային ծառայությունները հասանելի չեն մատչելիության տեսանկյունից: Պարզաբանման արդյունքում ակնհայտ է դարձել, որ գրադարանները բացի հայերեն լեզվով գրականությունից այլ լեզուներով նյութեր չունեն:

Բ. Սենյակներ և գույք՝

Հարցվածների 92%-ի համաձայն տուն-ինտերնատներում շահառուների սենյակները մաքրվում են ամեն օր, ընդորում, ըստ հարցումների արդյունքների սենյակների մաքրման աշխատանքներն իրականացվում են խնամվողների (12%), մաքրուհիների (64%) և սանիտարների (24%) կողմից: Հարցմանը մասնակցած շահառուների 96%-ը «լավ» է գնահատել սենյակների մաքրության աստիճանը: Նույնչափ մարդկանց համար սենյակներում հարմարավետ է տեղաշարժվելը և չկան խոչընդոտներ:

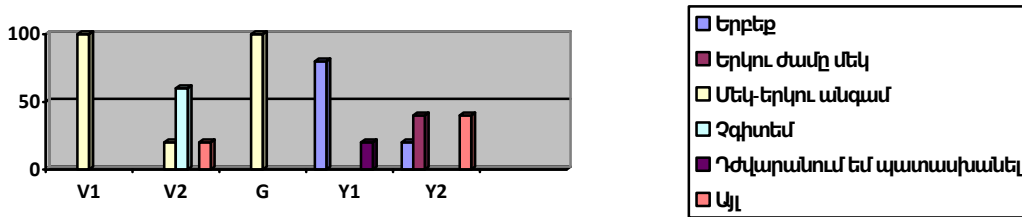
Ընդհանուր հարցվածների 20%-ին չի բավարարում ջեռուցման մակարդակը սենյակներում, ընդորում, ըստ հարցվածների 12%-ի ջեռուցումը սենյակներում իրականացվում է էլեկտրական տաքացուցիչների միջոցով, ինչը համարվում է հրդեհային անվտանգության կանոնների կոպիտ խախտում: Հատկանշական է, որ առանձին դիտարկումների արդյունքում պարզ է դարձել, որ Գյումրու տուն-ինտերնատում հետազոտությանը մասնակցած շահառուների 60%-ը ասել է, որ իրենց սենյակներում ջեռուցումն իրականացվում է էլեկտրական տաքացուցիչների միջոցով: Հետաքրքրական է, որ դեռ 2015 թվականին էլեկտրական տաքացուցիչից գրանցված հրդեհի հետևանքով երկու զոհերի դեպքի¹⁹ հետո տուն-ինտերնատում շարունակում են առանձին սենյակների ջեռուցումն իրականացնել արգելված միջոցներով:

Հարցվածների 20%-ը միևնույն սենյակում բնակվել է անկողնային հիվանդների հետ, ինչը էապես ազդել է իրենց կյանքի որակի վրա՝ պատճառելով հավելյալ անհանգստություններ:

¹⁹ Ազատություն ռադիոկայան - Գյումրիի ծերերի տուն-ինտերնատում հրդեհի հետևանքով երկու կին է զոհվել՝ <https://www.azatutyun.am/a/26794788.html>

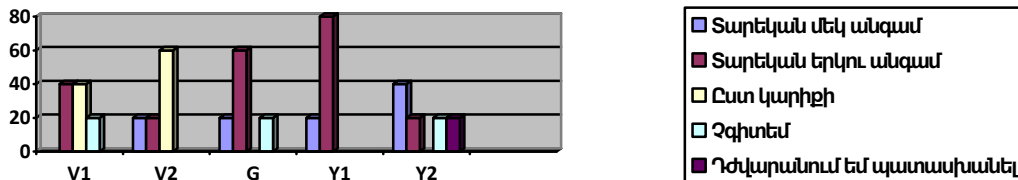
Մարզային տուն-ինտերնատներում գիշերային հսկողությունը կատարվում է ըստ սահմանվածի՝ երկու ժամը մեկ պարբերականությամբ՝ որոշակի շեղումներով, սակայն նույնը չի կարելի ասել Երևանի տուն-ինտերնատների համար, որոնցից թիվ 1 տուն-ինտերնատի հարցումներով պարզ է դարձել, որ հարցվածների 80%-ի մոտ գիշերային ստուգման նպատակով որևէ այց երբեք չի կատարվում իսկ Նորքի տուն-ինտերնատում այս պատասխանը տվել են հարցվածների 20%-ը:

Գիշերային ժամերին սենյակների ստուգման հաճախականությունը

Խիստ տարբերվող են տուն-ինտերնատների շահառուներին տրամադրվող գույքի՝ ամառային և ձմեռային հագուստի, ներքնաշորի, կոշիկեղենի, սպիտակեղենի համաչափությունը տարվա կտրվածքով: Հարցվածների 20%-ը տարին մեկ անգամ է ստանում ամառային հագուստ, 44%-ը՝ երկու անգամ, 20%-ը՝ ըստ կարիքի:

Ամառային հագուստի տրամադրման հաճախականություն

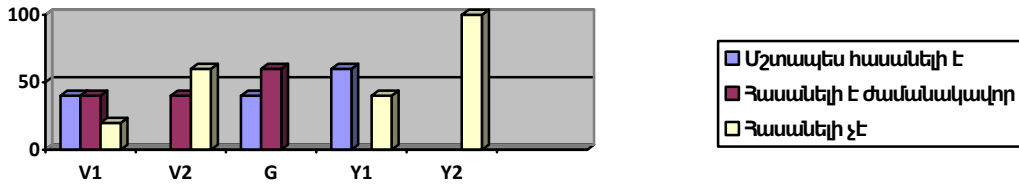

Ձմեռային հագուստի դեպքում հարցվածների 16%-ն այն ստանում է տարեկան մեկ անգամ, 44%-ը՝ երկու անգամ, 20%-ը՝ ըստ կարիքի: Հարցվածների 8%-ը ներքնաշոր ստանում է տարին մեկ անգամ, 16%-ը՝ երկու անգամ, 32%-ը՝ երեք և ավելի անգամներ, 32%-ը՝ ըստ կարիքի/անհարժեշտության: Հարցվածների 16%-ը տարվա կտրվածքով կոշիկեղեն ստանում է մեկ անգամ, 44%-ը՝ երկու անգամ, 28%-ը՝ ըստ կարիքի: Հարցվածների 12%-ը սպիտակեղեն ստանում է մեկ անգամ, 40%-ը՝ երկու անգամ իսկ 32%-ը՝ ըստ կարիքի/անհարժեշտության:

Դ. Ընդհանուր տարածք և ենթակառուցվածքներ

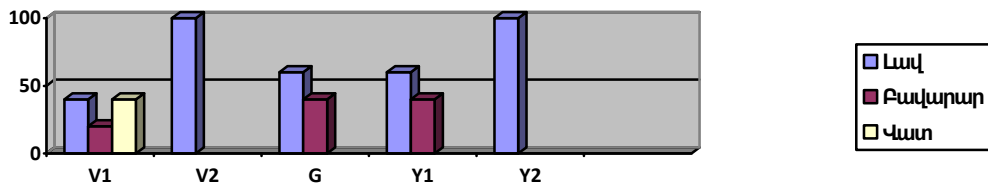
Հարցվածների 12%-ի համար շենքային ընդհանուր տարածքները մասամբ հարմարավետ են տեղաշարժման համար իսկ 88%-ի համար այն լիարժեք հարմարավետ է, սակայն նույն հարցմանը մասնակցածների 28%-ը գոնե մեկ անգամ սայթակել են՝ պայմանավորված տարածքի անհարմարությամբ:

Հասանելիությունը տաք ջրին

Երևաի թիվ 1 տուն-ինտերնատի ընդհանուր տարածքներում չի ապահովվում բավարար լուսավորություն՝ ըստ այնտեղ բնակվող և հարցմանը մասնակցած շահառուների 20%-ի: Հարցվածների 20%-ը ասել են, որ շենքը ապահովված չէ մշտական ջրով, այն լինում է օրվա մեջ մի քանի ժամով: Հարցմանը մասնակցած բոլոր շահառուները (100%) հաստատել են, որ ցանկացած պահի կարող են օգտվել լվացարանից: Հարցմանը մասնակցածների 44%-ը ասել է, որ հասանելիություն չունի տաք ջրին, 28%-ը ժամանակավոր հասանելիություն ունի իսկ 28%-ի համար այն մշտապես հասանելի է: Մինևույն ժամանակ հարցվածների 76%-ը հաստատել է, որ տուն-ինտերնատներում ժամանակ առ ժամանակ տեղի են ունենում ջրանջատումներ և կոյուղատար համակարգի վթարներ, որոնք ևս ազդում են կյանքի որակի վրա՝ պատճառելով հավելյալ անհանգստություններ:

Ցուրտ սեզոններին ընդհանուր շենքի ջեռուցման մակարդակը

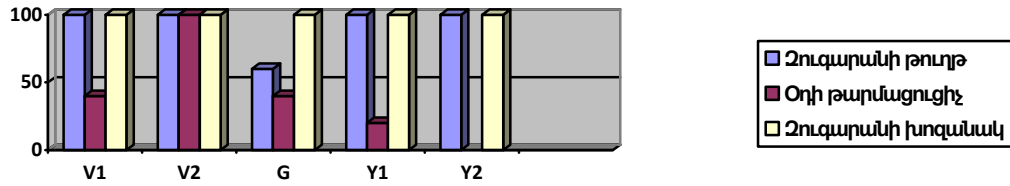

Ընդհանուր տարածքների ջեռուցումից ևս կային դժգոհողներ, որոնց համամասնությունը կազմեց 28%:

Ե. Սանիտարահիգիենիկ պայմաններ՝

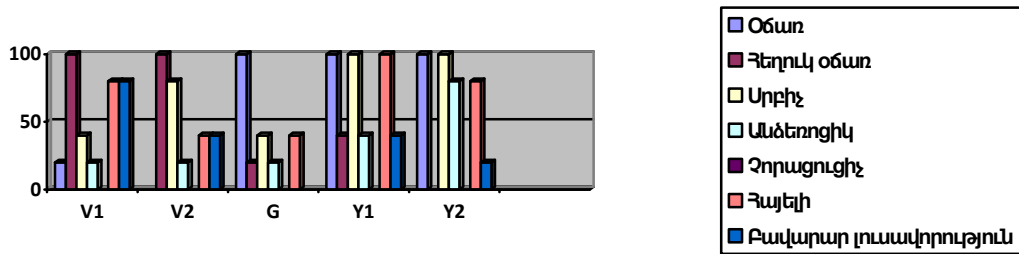
Հարցմանը մասնակցածների 88%-ը լողանում է շաբաթական մեկ-երկու անգամ պարբերականությամբ, 100%-ը լվացվում են օրական մի քանի անգամ, ըստ կարիքի և անհրաժեշտության: Լվացքի հարցում թվերը տարբերվող են. հարցվածների 40%-ը այն անում է շաբաթական մեկ անգամ, 8%-ը՝ ամսական մեկ-երկու անգամ իսկ 28%-ը՝ ըստ կարիքի: Շենքի և սենյակների մաքրումը 96%-ի պնդմամբ իրականացվում է ամեն օր և բոլոր հարցվածները գոհ են տարածքների մաքրությունից:

Զուգարանում առկա գույք

Հիգենիայի պարագաների առկայության հետ կապված պատկերը մի փոքր այլ է: Զուգարանի թղթի առկայությունը 100%-ով ֆիքսել են Վանաձորի և Երևանի տուն-ինտերնատների շահառուները իսկ Գյումրիում՝ ընդամենը 60%-ը: Մարզային տուն-ինտերնատներում կիրառվում է օղի թարմացուցիչը, ի տարբերություն Երևանյան տուն-ինտերնատների: Խնդիր կա նաև լոգասենյակի/վացարանի բավարար լուսավորության, օճառի, հեղուկ օճառի, հայելու առկայության, չորացուցիչի, սրբիչի, անձեռոցիկի առկայության հետ կապված, որոնց մանրամասն տվյալները արտահայտված են այս զեկույցի՝ «Վիճակագրական աղյուսակներ» հատվածում:

Լվացարանում առկա գույք

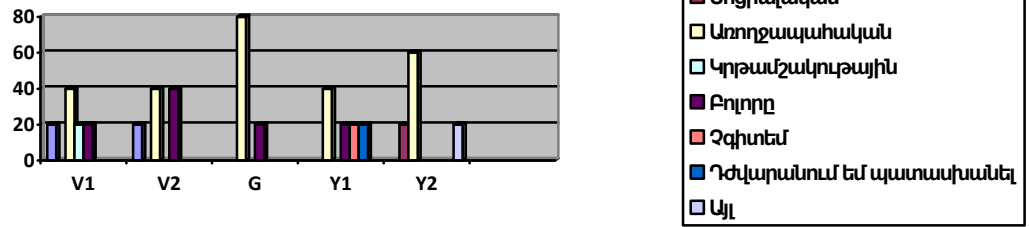

Ձ. Ներքին ծառայություններ՝

Հարցմանը մասնակցածների 92%-ը օգտվում է տուն-ինտերնատների կողմից մատուցվող ներքին ծառայություններից (առողջապահական, հոգեբանական, սոցիալական, կրթամշակութային և այլն), ընդ որում, իրենցից 56%-ը հաճախ է օգտվում է այդ ծառայություններից իսկ 88%-ը գոհ է ծառայությունների մատուցման որակից և սպասարկումից:

Հարցվածների 8%-ը պնդել են, որ իրենց գոնե մեկ անգամ մերժել են մատուցել որևէ ծառայություն, սակայն այս պատասխանը տվողներից որևէ մեկը չի կարողացել բերել մերժման հիմնավորում՝ պնդելով, որ իրենց մերժել են առանց որևէ հիմնավորումների:

Ամենարդյունավետ և որակյալ ծառայությունը

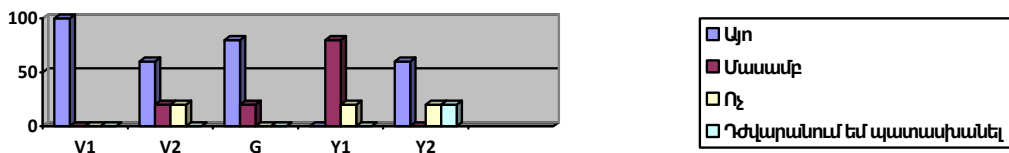

Ծառայությունների մատուցման և արդյունավետության որակը գնահատելիս ակնհայտորեն տեսանելի է առողջապահական ծառայություններից օգտվողների գոհունակությունը: Այսպիսով, հարցվածների 52%-ը բարձր է գնահատել բժշկի կողմից մատուցվող ծառայություններն ու ծառայությունների որակը:

Է. Անվտանգություն և ապահով միջավայր՝

Խիստ մտահոգիչ է հետազոտության արդյունքների պատկերը անվտանգության և ապահով միջավայրի բաղադրիչում: Երևանի թիվ 1 տուն-ինտերնատում հարցմանը մասնակցածների 100%-ը ասել է, որ լիարժեք չի տիրապետում արտակարգ իրավիճակների դեպքում իրենց գործողություններին: Ընդհանուր հարցումների արդյունքում ակնհայտ է դառել, որ շահառուները տեղյակ չեն տուն-ինտերնատների տարհանման պլաններին և վթարային ելքերին: Հարցվածների 48%-ը պնդում է, որ չի մասնակցել արտակարգ իրավիճակների, քաղաքացիական պաշտպանության և առաջին բուժօգնության ցուցաբերման որևէ դասընթացների և չի իրազեկվել այդ ուղղություններով: Այս խնդրով պայմանավորված մեծանում է արտակարգ իրավիճակների դեպքում կորուստների ռիսկը:

Արտակարգ իրավիճակներում իրականացվող գործողությունների իրազեկվածության մակարդակ

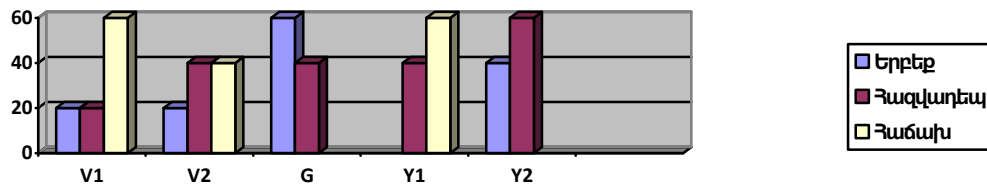
Հարցմանը մասնակցածների 28%-ը ասել է, որ ջրանջատումների և ջրագծերի վթարի դեպքում շահառուները չեն ապահովվում հավելյալ ջրով:

Ը. Առողջապահություն և բուժօգնություն՝

Հարցվածների 60%-ը հազվադեպ է դիմում բժշկի իսկ մեկ երրորդը՝ հաճախ: Հիմնականում արտահայտվող խնդիրներն են՝ պարբերաբար անհանգստացնող գլխացավերը, ոտքերի ցավերը, ճնշման տատանումները, ալերգիան, շաքարային դիաբետը, ավելի քիչ, բայց կրկին հանդիպող խնդիրներից են՝ սիրտանոթային համակարգի, շնչառական և մարսողական

համակարգի օրագների խնդիրները, երկկամային անբավարարությունը: Հարցվածների 72%-ը հազվադեպ իսկ 20%-ը հաճախակի հիվանդանում են վիրուսային-շնչառական հիվանդություններով: Տուն-ինտերնատներում առկա են նաև դեղամիջոցներ չտրամադրելու դեպքեր, հարցվածների 72%-ը դրանք գնում է անձամբ դեղատներից: Այս բաղադրիչի մանրամասները ևս արտահայտված են այս զեկույցի՝ «Վիճակագրական աղյուսակներ» հատվածում: Տուն-ինտերնատի կողմից դեղամիջոցներ ստացողների 92%-ը չի վճարել տրամադրված դեղերի համար, 8%-ը՝ մասնամբ:

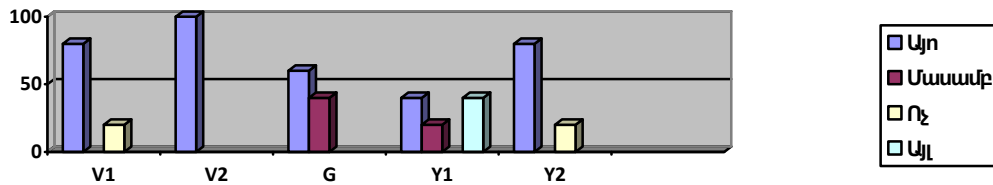
Դեղատնից դեղամիջոցներ ձեռք բերելու հաճախականություն

Թ. Մենդային ապահովում՝

Բոլոր տուն-ինտերնատներում շահառուները սնվում են օրական երեք անգամ պարբերականությամբ՝ նախաճաշին, ճաշին և ընթրիքին: Նրանցից 80%-ը բավարարվում է տրամադրվող սննդի որակով իսկ 12%-ը՝ մասնակի: Շահառուների մեծ մասը պնդում է, որ տրամադրվող սնունդը բազմազան է, կալիորաներով հարուստ է և 4-5 ժամ պահում է կուշտ: Ըստ հարցվող շահառուների, իրենք նախապես տեղեկացվում են ճաշացանկի վերաբերյալ:

Սննդի բազմազանության բավարարումը

Սույն զեկույցի հետազոտության դաշտային փուլն իրականացվել է երեք ամիսների ընթացքում, որին զուգահեռ դիտարկվել է նաև ոլորտի կարգավորման տեղական և միջազգային օրենսդրությունը, հիմք է ընդունվել մարդու իրավունքները, ազատությունները, արժանապատվությունը, դրանց կիրարկման հնարավորությունները և բացակայության պայմաններում, բողոքարկման մեխանիզմների առկայությունն ու օրենսդրորեն տրվող հնարավորությունների շրջանակը: Այսպիսով, **Բոլորը հանուն հավասար իրավունքների հիմնադրամը հիմնվելով**

- իր կողմից իրականացված հետազոտության դաշտային փուլի մոնիթորինգների արդյունքների և իրավական դաշտի ուսումնասիրության վերլուծության վրա,
- ՀՀ սահմանադրությամբ ամրագրված մարդու հիմնարար իրավունքների և ազատությունների,
- Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագրով սահմանված մարդու հիմնարար իրավունքների, դրանց կիրարկման հնարավորությունների,
- ՄԱԿ-ի Տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքների միջազգային դաշնագրով վավերացված և Հայաստանի Հանրապետության կողմից ստանձնած պարտավորությունների, այդ թվում նաև դաշնագրի 11-րդ հոդվածով սահմանված բավարար կենսամակարդակի իրավունքի (նվազագույն սոցիալական պայմանների ապահովման) իրացման հնարավորությունների ստեղծման պահանջի,
- «Օերերի և հաշմանդամների խնամքի և սոցիալական սպասարկման նվազագույն չափորոշիչները հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 2007 թվականի մայիսի 31-ի N 730-Ն որոշման,

ինչպես նաև՝

- ՀՀ կառավարության 31 մայիսի 2007 թվականի N 730-Ն որոշման,
- ՀՀ կառավարության 25 սեպտեմբերի 2015 թվականի N 1112-Ն որոշման,
- «Հայաստանի Հանրապետությունում տարեցներին սոցիալական ծառայություններ տրամադրելու հայեցակարգին և հայեցակարգի իրականացման 2015-2019 թվականների միջոցառումների ծրագիր-ժամանակացույցին հավանություն տալու մասին» N 39 արձանագրային որոշման,
- «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքի 25-րդ հոդվածի,
- «Սոցիալական աջակցության մասին» ՀՀ օրենքի,
- Տարեցների վերաբերյալ Միավորված Ազգերի Կազմակերպության Սկզբունքների (ՄԱԿ-ի Գլխավոր Ասամբլեայի Բանաձև 46/91, ընդունված 16 դեկտեմբեր 1991թ.),
- Տարեցների տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքների (Տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքների կոմիտե 8 դեկտեմբեր 1995թ., E/1996/22,
- Անդամ պետություններին տարեցների մարդու իրավունքների խթանման Նախարարների կոմիտեի Առաջարկության CM/Rec(2014)2, 19 փետրվարի 2014թ.),
- Տարեցների մարդու իրավունքների և նրանց համապարփակ խնամքի մասին ԵՖԽՎ Բանաձև 2168 (2017)-ի,

- «Ծերացման հետևանքների հաղթահարման և տարեցների սոցիալական պաշտպանության ռազմավարության»,
- ՄԱԿ-ի Մարդու Իրավունքների Գերագույն Հանձնակատարի Գրասենյակ, Միջազգային չափորոշիչների և սկզբունքների

վրա, կատարել է իր գնահատումներն ու ստորև ներկայացնում է փոփոխությունների անհրաժեշտությունն ու առաջարկությունների իր փաթեթը Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարությանը:

Բոլորը հանուն հավասար իրավունքների հիմնադրամը առաջարկում է Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարին՝

- տուն-ինտերնատում յուրաքանչյուր խնամվողի համար ապահովել անհատական բնակելի տարածք՝ դադարեցնելով նաև օրենսդրական կարգավորմամբ սահմանված առավելագույնը չորս անձին հատկացվող մեկ սենյակի դրույթը,
- կազմակերպել վերանորոգման և բարեկարգման աշխատանքներ տուն-ինտերնատների ընդհանուր շինություններում, բնակելի սենյակներում, հագուստի, սնունդի պահեստներում,
- ճաշարանի օդափոխությունը կազմակերպել օդափոխիչների միջոցով,
- սենյակները, սանհանգույցները և ընդհանուր շենքային պայմանները, հարմարեցնել հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար,
- բնակելի բոլոր սենյակներում ապահովել տաք ջուր, ինչպես նաև՝ ամենօրյա կարգով հետևել անկողնային պարագաների մաքրությանը,
- իրազեկել տուն-ինտերնատների շահառուներին արտակարգ իրավիճակների և արտակարգ իրավիճակներում իրենց գործողությունների վերաբերյալ, տեղեկացնել տարհանման պլանի՝ տարհանման ելքերի վերաբերյալ, համոզվել, որ տարհանման ելքերը բաց են և հասանելի գիշերային ժամերին շահառուների համար,
- արգելել տուն-ինտերնատներում ընդհանուր շենքի, ինչպես նաև բնակելի սենյակների ջեռուցումը էլեկտրական տաքացուցիչների միջոցով՝ անցում կատարելով 100% ջեռուցման համակարգերի,
- ստուգել և համոզվել, որ տուն-ինտերնատներն ապահովված են հակահրդեհային համակարգերով, կրակմարիչներով, տազնապի ահազանգի կոճակներով, որոնք հասանելի են նաև տուն-ինտերնատների շահառուներին,
- շենքերի ընդհանուր օգտագործման սրահները և միջանցքները տեսազրել առանց ձայնային ըղնունիչների,
- մշակել տուն-ինտերնատներում կոնֆլիկտների կարգավորման կանոնակարգ, ներառյալ գույքի վնասման պարագայում փոխհատուցման ձևերի և սկզբունքների, անձի առողջությանը պատճառված վնասի փոխհատուցման կարգով,
- հետևել տուն-ինտերնատների շահառուների միջև ֆիզիկական և հոգեբանական բռնության դեպքերին, դեպքերի քննությանն ու քննության արդյունքում կայացված որոշմանը, որոշման կիրարկմանը,
- համոզվել, որ տուն-ինտերնատներն ապահովված են հավելյալ ենթակառուցվածքային ռեսուրսներով, վթարների դեպքում և արտակարգ իրավիճակներում ինքնասնուցումն ապահովելու համար,

- ներդնել թոշակատուների թոշակների ստացման կարգի ստուգման մեխանիզմ ու համոզվել, որ թոշակների ստացումը համապատասխանում է օրենսդրական կարգավորումներին,
- ներդնել շահառուներին տրվող գույքի (հագուստ) կարգի առավել թափանցիկ և կարիքի վրա հիմնված մոտեցումներ՝ ապահովելով շահառուների կարիքներն ու սոցիալական արդարությունը,
- տուն-ինտերնատների շահառուների հերթագրման և հերթում սպասելու գործընթացն իրականացնել առցանց եղենակաով՝ հնարավորություն տալով շահառուներին հետևելու դիմումի ընթացքին և հերթի սպասմանը,
- շուրջօրյա խնամքի հաստատություն ընդունվելու համար դիմելու գործընթացի մեջ կարևոր տեղ հատկացնել դիմողի բժշկական քարտի տվյալներին և փաստացի ֆիզիկական ու հոգեկան առողջության վիճակին՝ նրանց առավել համապատասխան հաստատություն ուղեգրելու համար,
- հնարավորինս դյուրացնել հաստատություններում բնակվող այն խնամվողների տեղափոխության գործընթացը, որոնց մոտ առողջական և/կամ հոգեկան առողջության վիճակը անհամատեղելի է տվյալ կառույցի մասնագիտական գործունեության հետ,
- շուրջօրյա խնամքի հաստատություն ընդունելության կարգում կատարել համապատասխան փոփոխություն՝ սոցիալական աջակցության տարածքային գործակալություններին պատվիրակելով դիմողի փաստաթղթերի լրացման և բժշկական ստուգումների անցկացման գործընթացի տեխնիկական աջակցությունը,
- վերանայել ոլորտի աշխատակիցներին տրվող արտոնությունների ցանկը՝ բարելավելով սոցիալական փաթեթի վճարի չափը ելնելով աշխատանքային պարտականությունների կատարման բարդություններով՝ պայմանավորված փակ հաստատության, շուրջօրյա խնամքի կենտրոն լինելու և տարեցների հիվանդություն ունեցող տարեցների հետ տարվող աշխատանքներով,
- ընձեռել ոլորտի աշխատակիցներին սոցիալական և հոգեբանական աջակցության ծառայություններից օգտվելու և մասնագիտական վերապատրաստման հնարավորություններ,
- ոլորտի հաստատությունների գործունեությունը հաշվետու և թափանցիկ դարձնելու նպատակով նախարարության կայքում իրականացնել հաստատություններին վերաբերող նկարագրական, ֆինանսական և վիճակագրական հաշվետվությունների և համապատասխան փաստաթղթերի թարմացում, մշտապես արձանագրել առկա վիճակը, խնդիրները, դրանց ուղղությամբ ձեռնարկվող գործողություններն ու ֆինանսական միջոցների հատկացումները:
- թափանցիկ կերպով վարել նախարարության կողմից իրականացվող հետազոտությունները և հրապարակել դրանց արդյունքները,
- նախարարության կայքում, ոլորտի բաժնում լրացնել և պարբերաբար թարմացնել՝ «Հիմնախնդիրներ», «Վիճակագրություն», «Հետազոտություններ», «Աշխատանքային խմբի ուսումնասիրություններ», «Առցանց հարցումներ» բաժինները:

Վիճակագրական տվյալներն ըստ տուն-ինտերնատների՝

Հարցումներն անցկացնելիս հաշվի են առնվել յուրաքանչյուր տուն-ինտերնատում կանանց և տղամարդկանց միջև հարաբերակցության հավասարակշռությունը, դիտարկվել են շահառուներն ըստ տարբեր սենյակների, ապահովվել է պատահականության սկզբունքը: Հաշվի առնելով տուն-ինտերնատներում շահառուների սենյակային բաշխվածությունը, նրանց տեղաբաշխումը, հետազոտության ընթացքում չի ապահովվել ընտարնքի թիվը:

- Հարցման գոտիների նիշավորում՝
- Վանաձոր/ Տարեցնետի տուն – V1
- Վանաձոր/ Հույսի տուն – V2
- Գյումրու տուն-ինտերնատ – G1
- Երևանի թիվ 1 տուն-ինտերնատ – Y1
- Նոր-Նորքի տուն-ինտերնատ – Y2

Ա. Ժողովրդագրություն

1. Սեռ						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Արական	40%	40%	80%	40%	60%	52%
Իգական	60%	60%	20%	60%	40%	48%

2. Տարիք						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
18-35	-	-	-	-	-	-
36-50	-	-	20%	-	-	4%
51-62	20%	-	40%	-	20%	16%
63+	80%	100%	40%	100%	80%	80%

3. Ի՞նչ տիպի սենյակում եք բնակվում						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Զույգերի	-	-	40%	20%	20%	16%
Անկողնային կամ հատուկ տիպի հիվանդների	-	-	-	-	-	-
Ընդհանուր	100%	80%	60%	80%	80%	80%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	20%	-	-	-	4%

Բ. Հարաբերություններ և մարդու իրավունքներ

4. Քանի՞ հոգով եք բնակվում ձեր սենյակում						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Մեկ	-	60%	-	-	-	12%
Երկու	60%	40%	80%	100%	100%	76%
Երեք	40%	-	20%	-	-	12%
Չորս	-	-	-	-	-	-
Հինգ և ավելի	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

5. Ո՞րն է եղել բնակիչների ամենամեծ թիվը ձեր սենյակում տուն-ինտերնատում բնակվելու ընթացքում						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Մեկ	-	20%	-	20%	-	8%
Երկու	40%	-	40%	60%	60%	40%
Երեք	60%	20%	40%	20%	20%	32%
Չորս	-	40%	20%	-	-	12%
Հինգ և ավելի	-	20%	-	-	20%	8%
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

6. Ինչպե՞ս եք գնահատում ձեր հարաբերությունները սենյակի մյուս բնակիչների հետ						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Լավ	80%	100%	60%	100%	80%	84%
Բավարար	20%	-	40%	-	20%	16%
Վատ	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-

Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

7. Որքա՞ն հաճախ եք տեղափոխվել սենյակից սենյակ պայմանավորված ձեր և սենյակակիցների հարաբերություններով						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	80%	100%	40%	40%	60%	64%
Հազվադեպ (1-2 անգամ)	20%	-	40%	40%	40%	28%
Հաճախ (3 և ավելի անգամներ)	-	-	-	20%	-	4%
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	20%	-	-	4%
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

8. Որքա՞ն հաճախ եք տեղափոխվել սենյակից սենյակ պայմանավորված ձեր և սպասարկող անձնակազմի հարաբերություններով						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	100%	40%	100%	60%	100%	80%
Հազվադեպ (1-2 անգամ)	-	-	-	40%	-	8%
Հաճախ (3 և ավելի անգամներ)	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	60%	-	-	-	12%

9. Ո՞րոնք են ըստ ձեզ տուն-ինտերնատի շահառուների սենյակից սենյակ տեղափոխելու հիմնական պատճառները						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Վատ հարաբերություններ սենյակակիցների հետ	60%	-	40%	100%	100%	60%
Վատ հարաբերություններ աշխատակիցների հետ	-	-	-	-	-	-
Կարիքից/անհրաժեշտությունից ելնելով	40%	40%	20%	-	-	20%
Չգիտեմ	-	40%	40%	-	-	16%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-

Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	20%	-	-	-	4%

10. Ինչպիսի՞ հարաբերությունների մեջ եք տուն-ինտերնատի սպասարկող անձնակազմի հետ						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Լավ	100%	100%	80%	100%	100%	96%
Բավարար	-	-	20%	-	-	4%
Վատ	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

11. Ինչպե՞ս է կարգավորվում տուն ինտերնատում շահառուի և աշխատակիցների միջև առաջացած կոնֆլիկտները						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այլ աշխատակցի միջամտությամբ	40%	-	20%	40%	20%	24%
Վերադասի միջամտությամբ	20%	-	60%	-	-	16%
Չի կարգավորվում	-	-	-	-	-	-
Անձամբ եմ կարգավորում	20%	20%	-	-	-	8%
Չգիտեմ	-	40%	20%	20%	80%	32%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	20%	40%	-	40%	-	20%

12. Որքա՞ն հաճախ եք ականատես եղել բռնության (ֆիզիկական, հոգեբանական, սեռական, հոգևոր/համոզմունքային) դեպքերի տուն-ինտերնատի աշխատակիցների կողմից						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	100%	100%	80%	80%	80%	88%
Հազվադեպ	-	-	20%	20%	-	8%
Հաճախ	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	-	20%	4%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-

Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

13. Բռնության հիմնական ռ՞ ր տեսակին եք ականատես եղել տուն-ինտերնատի աշխատակիցների կողմից						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Ֆիզիկական	-	-	20%	-	-	4%
Հոգեբանական	-	-	-	20%	-	4%
Սեռական	-	-	-	-	-	-
Հոգևոր/համոզմունքային	-	-	-	-	-	-
Զգիտեմ	-	-	-	-	40%	8%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	40%	-	8%

14. Որքա՞ն հաճախ եք ականատես եղել բռնության (ֆիզիկական, հոգեբանական, սեռական, հոգևոր/համոզմունքային) դեպքերի տուն-ինտերնատի շահառուների կողմից						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	40%	60%	20%	40%	20%	44%
Հազվադեպ	40%	-	40%	60%	40%	36%
Հաճախ	20%	-	20%	-	20%	12%
Զգիտեմ	-	-	20%	-	-	4%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	20%	4%
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

15. Բռնության հիմնական ռ՞ ր տեսակին եք ականատես եղել տուն-ինտերնատի շահառուների կողմից						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Ֆիզիկական	40%	-	60%	60%	60%	56%
Հոգեբանական	-	-	20%	-	40%	12%
Սեռական	-	-	-	-	-	-
Հոգևոր/համոզմունքային	-	-	-	-	-	-
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-

Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	20%	-	4%

16. Որքա՞ն հաճախ եք ակննատես եղել խտրականության (տարբերակված մոտեցում) դեպքերի տուն-ինտերնատի աշխատակիցների կողմից						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	100%	60%	60%	100%	60%	76%
Հազվադեպ	-	-	-	-	20%	4%
Հաճախ	-	-	20%	-	-	4%
Չգիտեմ	-	40%	20%	-	20%	16%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

17. Առավել հաճախ ո՞ր աշխատակիցների կողմից է դրսևորվում բռնության դեպքերը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Սպասարկող անձնակազմ	-	-	20%	20%	20%	12%
Վարչական աշխատակազմ	-	-	-	-	-	-
Ղեկավար կազմ	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	20%	40%	-	12%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	20%	-	4%
Այլ	-	-	-	-	-	-

18. Որքա՞ն հաճախ եք մասնակցում մշակութային միջոցառումների						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	-	-	-	-	-	-
Հազվադեպ	20%	60%	20%	40%	-	28%
Հաճախ	80%	40%	80%	60%	100%	72%
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

19. Կա՞ն մշակութային կամ հոգևոր միջոցառումներ, որոնց մասնակցելը պարտադիր է բոլորի համար						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	-	-	-	-	-	-
Ոչ	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

20. Որքա՞ն հաճախ եք մասնակցել արտագնա միջոցառումների՝ սուս-ինտերնատի տարածքից դուրս						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	-	20%	20%	20%	-	12%
Հազվադեպ	60%	60%	80%	60%	-	52%
Հաճախ	40%	20%	-	20%	100%	36%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

21. Օգտվո՞ւմ եք գրադարանի ծառայություններից, եթե այո, ապա բավարարո՞ւմ է ձեզ սպասարկումը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Օգտվում եմ, բավարարում է	60%	80%	20%	40%	20%	44%
Չեմ օգտվում	40%	20%	80%	20%	80%	48%
Օգտվում եմ, չի բավարարում	-	-	-	20%	-	4%
Հայերենը մատչելի չէ	-	-	-	20%	-	4%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

22. Որքա՞ն հաճախ են տուն-ինտերնատի շահառուները ենթարկվել ծաղրի կամ ֆիզիկական պատժի						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	80%	100%	60%	100%	80%	84%
Հազվադեպ	-	-	20%	-	-	4\$
Հաճախ	-	-	20%	-	-	4\$
Զգիտեմ	20%	-	-	-	20%	8\$
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

23. Հիմնականում ո՞ր աշխատակիցների կողմից են տուն-ինտերնատի շահառուները ենթարկվել ծաղրի կամ ֆիզիկական պատժի						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Սպասարկող անձնակազմ	-	-	20%	-	-	4%
Վարչական կազմ	-	-	-	-	-	-
Ղեկավար կազմ	-	-	-	-	-	-
Զգիտեմ	-	-	20%	-	-	4%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	20%	-	4%
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	20%	-	4%
Այլ	-	-	-	-	-	-

24. Տուն-ինտերնատի շահառուները՝ որպես պատիժ, գրկվո՞ւմ են որևէ բանից՝ այդ թվում նաև միջոցառումների մասնակցելու, սնվելու, լողանալու, ծառայություններից և այլ հնարավորություններից						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	60%	100%	80%	100%	80%	84%
Հազվադեպ	40%	-	20%	-	20%	16%
Հաճախ	-	-	-	-	-	-
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

25. Կան արտոնություններ, որոնք տրված են միայն տուն-ինտերնատի մի քանի շահատուների						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Ոչ, չկան	80%	100%	40%	40%	100%	72%
Կան արտոնություններ	-	-	20%	40%	-	12%
Չգիտեմ	-	-	20%	20%	-	8%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	20%	-	20%	-	-	8%

Գ. Սենյակներ և գույք

26. Որքա՞ն հաճախ է իրականացվում սենյակի ընդհանուր մաքրությունը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Ամեն օր	100%	100%	100%	80%	80%	92%
Շաբաթական մեկ-երկու անգամ	-	-	-	-	-	-
Հազվադեպ	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	20%	20%	8%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

27. Ո՞վ է պատասխանատու սենյակի ընդհանուր մաքրության իրականացման համար						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Խնամվող	-	-	40%	20%	-	12%
Սանիտար	-	-	20%	20%	80%	24%
Մաքրուհի	100%	100%	40%	60%	20%	64%
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

28. Որքանո՞վ է ձեզ բավարարում սենյակի ընդհանուր մաքրությունը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Լավ	100%	100%	100%	80%	100%	96%
Բավարար	-	-	-	20%	-	4%
Վատ	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

29. Որքանով է ձեզ հարմարավետ տեղաշարժվել սենյակում						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Հարմարավետ չէ	-	-	-	-	-	-
Մասամբ հարմարավետ է	-	-	-	20%	-	4%
Հարմարավետ է	100%	100%	100%	80%	100%	96%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

30. Որքանով է ձեզ բավարարում ցուրտ սեզոններին ձեր սենյակի ջեռուցումը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Լավ	60%	100%	80%	60%	100%	80%
Բավարար	-	-	20%	40%	-	12%
Վատ	40%	-	-	-	-	8%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

31. Ի՞նչ մեթոդով է ջեռուցվում ձեր սենյակը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Չի ջեռուցվում	-	-	-	-	-	-
Էլեկտրական տաքացուցիչ	-	-	60%	-	-	12%
Ջեռուցման համակարգ	100%	100%	40%	60%	100%	80%
Զգիտեմ	-	-	-	20%	-	4%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	20%	-	4%

32. Երբևէ միննույն սենյակում բնակվել էք անկողնային հիվանդի հետ						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	40%	20%	-	20%	20%	20%
Ոչ	60%	80%	100%	80%	80%	80%
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

33. Որքա՞ն հաճախ է գիշերային ժամերին իրականացվում սենյակի ստուգում						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	-	-	-	80%	20%	20%
Յուրաքանչյուր երկու ժամը մեկ	-	-	-	-	40%	8%
Մեկ-երկու անգամ	100%	20%	100%	-	-	44%
Չգիտեմ	-	60%	-	-	-	12%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	20%	-	4%
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	20%	-	-	40%	12%

34. Որքա՞նով է ձեզ բավարարում սենյակի բնական լուսավորությունը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Լավ	100%	100%	100%	80%	100%	96%
Բավարար	-	-	-	20%	-	4%
Վատ	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

35. Որքա՞նով է ձեզ բավարարում սենյակի գույքը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Լավ	100%	80%	80%	40%	80%	76%
Բավարար	-	20%	-	40%	20%	16%

Վատ	-	-	20%	-	-	4%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	20%	-	4%

36. Որքա՞ն հաճախ եք ստանում ամառային հազուստ						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Տարեկան մեկ անգամ	-	20%	20%	20%	40%	20%
Տարեկան երկու անգամ	40%	20%	60%	80%	20%	44%
Ընստ կարիքի/անհրաժեշտության	40%	60%	-	-	-	20%
Զգիտեմ	20%	-	20%	-	20%	12%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	20%	4%
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

37. Որքա՞ն հաճախ եք ստանում ձմեռային հազուստ						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Տարեկան մեկ անգամ	-	20%	-	20%	40%	16%
Տարեկան երկու անգամ	40%	20%	60%	80%	20%	44%
Ընստ կարիքի/անհրաժեշտության	20%	60%	20%	-	-	20%
Զգիտեմ	40%	-	20%	-	20%	16%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	20%	4%
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

38. Որքա՞ն հաճախ եք ստանում ներքնաշոր						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Տարեկան մեկ անգամ	-	-	-	-	40%	8%
Տարեկան երկու անգամ	-	-	-	80%	-	16%
Տարեկան երեք և ավելի անգամներ	60%	40%	40%	20%	-	32%
Ընստ կարիքի/անհրաժեշտության	40%	60%	60%	-	20%	32%
Զգիտեմ	-	-	-	-	40%	8%

Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

39. Որքա՞ն հաճախ եք ստանում կոշկեղեն						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Տարեկան մեկ անգամ	-	-	20%	-	40%	16%
Տարեկան երկու անգամ	40%	-	60%	80%	40%	44%
Ընստ կարիքի/անհրաժեշտության	40%	100%	-	-	-	28%
Չգիտեմ	20%	-	20%	-	20%	12%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	20%	-	4%

40. Որքա՞ն հաճախ եք ստանում սպիտակեղեն						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Տարեկան մեկ անգամ	-	-	-	40%	20%	12%
Տարեկան երկու անգամ	20%	40%	80%	20%	40%	40%
Ընստ կարիքի/անհրաժեշտության	80%	60%	-	20%	-	32%
Չգիտեմ	-	-	20%	20%	40%	16%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

Դ. Ընդհանուր տարածք և ենթակառուցվածքներ

41. Որքանո՞վ է հարմարավետ տեղաշարժվելը շենքի միջանցքներում, սենյակներում, աստիճաններն անցնելիս						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Հարմարավետ չէ	-	-	-	-	-	-
Մասամբ հարմարավետ է	20%	20%	-	20%	-	12%
Հարմարավետ է	80%	80%	100%	80%	100%	88%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

42. Որքա՞ն հաճախ են տեղի ունենում սայթաքելու և ընկնելու դեպքերը կախված շենքային պայմանների անհարամարվետությունից						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	60%	80%	40%	60%	20%	52%
Հազվադեպ	40%	20%	20%	-	40%	24%
Հաճախ	-	-	20%	-	-	4%
Զգիտեմ	-	-	20%	40%	40%	20%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

43. Երեկոյան ժամերին որքանո՞վ է ապահովվում տարածքի լուսավորությունը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Լավ	100%	100%	100%	80%	100%	96%
Բավարար	-	-	-	-	-	-
Վատ	-	-	-	20%	-	4%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

44. Օրվա ընթացքում քանի՞ ժամով է շենքն ապահովված ջրամատակարարմամբ						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Մեկ-երկու ժամ	-	-	-	-	-	-
Մի քանի ժամ	-	-	40%	-	60%	20%
Մշտական	100%	100%	60%	80%	40%	76%
Չգիտեմ	-	-	-	20%	-	4%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

45. Օրվա ցանկացած պահի կարո՞ղ եք օգտվել լվացարանից						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Մասամբ	-	-	-	-	-	-
Ոչ	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

46. Որքա՞ն ավ է հասանելի ձեզ տաք ջուրը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Մշտապես հասանելի է	40%	-	40%	60%	-	28%
Հասանելի է ժամանակավոր	40%	40%	60%	-	-	28%
Հասանելի չէ	20%	60%	-	40%	100%	44%
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

47. Որքա՞ն հաճախ են տեղի ունենում ջրահեռացման/կոյուղատարերի վթարներ կամ ջրանջատումներ						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	-	20%	-	-	-	4%

Հազվադեպ	100%	80%	20%	60%	80%	68%
Հաճախ	-	-	40%	-	-	8%
Չգիտեմ	-	-	40%	40%	20%	20%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

48. Որքանո՞վ է ձեզ բավարարում ցուրտ սեզոններին ընդհանուր շենքի ջեռուցումը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Լավ	40%	100%	60%	60%	100%	72%
Բավարար	20%	-	40%	40%	-	20%
Վատ	40%	-	-	-	-	8%
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

49. Ի՞նչ մեթոդով է իրականացվում շենքի ընդհանուր ջեռուցումը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Չի ջեռուցվում	-	-	-	-	-	-
Էլեկտրական տաքացուցիչներ	-	-	-	-	-	-
Ջեռուցման համակարգ	100%	100%	100%	80%	100%	96%
Չգիտեմ	-	-	-	20%	-	4%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

Ե. Սանիտարահիգիենիկ պայմաններ

50. Որքա՞ն հաճա էր լողանում						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Ամեն օր	-	20%	-	-	-	4%
Շաբաթական մեկ-երկու անգամ	100%	80%	100%	60%	100%	88%
Ամսական մեկ-երկու անգամ	-	-	-	-	-	-
Ըստ կարիքի/անհրաժեշտության	-	-	-	40%	-	8%
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

51. Որքա՞ն հաճախ էր լվացվում						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Օրական մի քանի անգամ	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Օրական մեկ անգամ	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

52. Որքա՞ն հաճախ է իրականացվում հագուստի լվացք						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Ամեն օր	20%	-	-	-	-	4%
Շաբաթական մեկ անգամ	40%	80%	20%	60%	-	40%
Ամսական մեկ-երկու անգամ	20%	-	-	20%	-	8%
Ըստ անհրաժեշտության/կարիքի	20%	20%	80%	20%	-	28%
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

53. Որքա՞ն հաճախ է իրականացվում սպիտակեղենի լվացք						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Ամեն օր	-	-	-	-	-	-
Շաբաթական մեկ անգամ	80%	100%	40%	40%	80%	68%
Ամսական մեկ-երկու անգամ	20%	-	-	20%	-	8%
Ըստ անհրաժեշտության/կարիքի	-	-	60%	40%	20%	24%
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

54. Որքա՞ն հաճախ է մաքրվում ընդհանուր շենքը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Ամեն օր	100%	100%	100%	100%	80%	96%
Շաբաթական մեկ անգամ	-	-	-	-	-	-
Ամսական մեկ-երկու անգամ	-	-	-	-	20%	4%
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

55. Բավարարո՞ւմ է ձեզ շենքի մաքրությունը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Մասամբ	-	-	-	-	-	-
Ոչ	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

56. Զուգարանում մշտապես առկա՞ է՝						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Զուգարանի թուղթ	100%	100%	60%	100%	100%	92%
Օդի թարմացուցիչ	40%	100%	40%	20%	-	40%
Զուգարանի խոզանակ	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

57. Լվացարանում մշտապես առկա՞ է՝						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Օճառ	20%	-	100%	100%	100%	64%
Հեղուկ օճառ	100%	100%	20%	40%	-	52%
Սրբիչ	40%	80%	40%	100%	100%	72%
Անձեռոցիկ	20%	20%	20%	40%	80%	36%
Չորացուցիչ	-	-	-	-	-	-
Հայելի	80%	40%	40%	100%	80%	68%
Բավարար լուսավորություն	80%	40%	-	40%	20%	36%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

58. Ձեր սենյակում առկա՞ է մեկանգամյա օգտագործման անձեռոցիկ						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	100%	40%	40%	40%	60%	56%
Ոչ	-	60%	60%	60%	40%	44%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

59. Որքանո՞վ է ձեզ բավարարում սպասքի մաքրությունը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Լավ	100%	100%	100%	80%	100%	96%
Բավարար	-	-	-	20%	-	4%
Վատ	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

60. Որքանո՞վ է ձեզ բավարարում սպիտակեղենի/հագուստի մաքրությունը լվացքից հետո						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Լավ	80%	100%	100%	80%	80%	88%
Բավարար	20%	-	-	20%	20%	12%
Վատ	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

Զ. Ներքին ծառայություններ

61. Որքա՞ն հաճախ եք օգտվում ներքին ծառայություններից (հոգեբան, սոցիալական աշխատող, բժիշկ, գրադարան և այլն)						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	-	-	-	-	-	-
Հազվադեպ	40%	80%	-	20%	40%	36%
Հաճախ	60%	-	80%	80%	60%	56%
Չգիտեմ	-	-	20%	-	-	4%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	20%	-	-	-	4%

62. Որքանո՞վ է ձեզ բավարարում ներքին ծառայությունների մատուցման որակը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Լավ	100%	100%	80%	60%	100%	88%
Բավարար	-	-	20%	20%	-	8%
Վատ	-	-	-	20%	-	4%
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

63. Որքա՞ն հաճախ են ձեզ մերժում մատուցել որևէ ծառայություն						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	100%	80%	80%	60%	100%	84%
Հազվադեպ	-	-	-	20%	-	4%
Հաճախ	-	-	-	-	-	-
Մշտապես	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	20%	20%	-	-	8%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	20%	-	4%

64. Ո՞րն է ծառայությունը չմատուցելու մերժման հիմնավորումը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Անհիմն	-	-	-	-	-	-
Անհրաժեշտ չի համարվել	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	20%	20%	60%	-	20%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	20%	-	4%
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	20%	-	4%

65. Ո՞ր ծառայության մատուցումն է ամենարդյունավետն ու լավը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Հոգեբան	20%	20%	-	-	-	8%
Սոցիալական աշխատող	-	-	-	-	20%	4%
Բժիշկ/բուժքույր	40%	40%	80%	40%	60%	52%
Գրադարան	20%	-	-	-	-	4%
Բոլորը	20%	40%	20%	20%	-	20%
Չգիտեմ	-	-	-	20%	-	4%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	20%	-	4%
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	20%	4%

66. Ո՞ր ծառայության մատուցումն է, որ քիչ արդյունավետ է և լավ չի իրականացվում						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Հոգեբան	20%	-	-	-	-	4%
Սոցիալական աշխատող	-	-	-	-	-	-
Բժիշկ/բուժքույր	-	-	-	20%	-	4%
Գրադարան	-	-	-	-	20%	4%
Բոլորը	20%	-	-	-	-	4%
Չգիտեմ	-	60%	60%	40%	20%	36%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	40%	-	8%
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	40%	8%

Է. Անվտանգություն և ապահով միջավայր

67. Դուք տեղյակ եք արտակարգ իրավիճակներում ձեր կողմից իրականացվող գործողությունների մասին						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	100%	60%	80%	-	60%	60%
Մասամբ	-	20%	20%	80%	-	24%
Ոչ	-	20%	-	20%	20%	12%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	20%	4%
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

68. Դուք տեղյակ եք շենքի տարհանման պլանին						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	60%	40%	60%	60%	40%	52%
Մասամբ	40%	20%	20%	-	-	16%
Ոչ	-	40%	20%	40%	60%	32%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

69. Ձեզ ընդհանուր հավաքի կամ դասընթացի միջոցով երբևէ իրագրել է՞ են արտակարգ իրավիճակների և դրանց ժամանակ իրականացվող գործողությունների մասին						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	60%	60%	20%	-	80%	44%
Մասամբ	20%	-	-	-	-	4%
Ոչ	20%	20%	80%	100%	20%	48%
Զգիտեմ	-	20%	-	-	-	4%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

70. Վերջին անգամ ե՞րբ է գրանցվել արտակարգ իրավիճակ կամ որևէ պատահար						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Վերջին մեկ շաբաթում	-	-	-	-	-	-
Վերջին մեկ ամսում	-	-	-	-	-	-
Վերջին մեկ տարում	20%	40%	-	20%	-	16%
Չեմ հիշում	80%	40%	40%	60%	100%	64%
Չգիտեմ	-	20%	60%	20%	-	20%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

71. Ինչպիսի՞ պատահարներ են առավել հաճախ տեղի ունենում						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Հրդեհ	-	-	-	-	-	-
Երկրաշարժ	-	20%	-	-	-	4%
Չգիտեմ	20%	20%	60%	100%	80%	56%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

72. Շենքում առկա՞ են կրակմարիչներ						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Ոչ	-	-	-	-	-	-
Չեմ հիշում	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

73. Հասանքագրկման պարագայում շենքն ապահովվո՞ւմ է լրացուցիչ լուսավորությամբ						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	-	40%	-	-	-	8%

Մասամբ	-	-	20%	-	-	4%
Ոչ	100%	60%	40%	100%	80%	76%
Չեմ հիշում	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	40%	-	20%	12%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

74. Ջրամատակարարման խնդիրների դեպքում ձեզ ապահովո՞ւմ են բավարար քանակի ջրով						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	80%	100%	100%	20%	20%	64%
Մասամբ	-	-	-	20%	-	4%
Ոչ	-	-	-	60%	80%	28%
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	20%	-	-	-	-	4%

Ը. Առողջապահություն և բուժօգնություն

75. Որքա՞ն հաճախ եք դիմում բժշկի						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	-	20%	-	-	-	4%
Հազվադեպ	80%	60%	20%	60%	80%	60%
Հաճախ	20%	20%	60%	40%	20%	32%
Չեմ հիշում	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	20%	-	-	4%
Այլ	-	-	-	-	-	-

76. Հիմնականում ի՞նչ խնդրով եք դիմում բժշկի						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Գլխացավ/մարմնի ցավեր	20%	-	40%	-	20%	16%
Շաքարային դիաբետ	20%	-	20%	-	20%	12%
Ճնշման տատանում	-	40%	-	40%	-	16%
Մրսածություն/գրիպ	20%	-	-	-	20%	8%
Ալերգիա	20%	-	-	-	20%	8%
Մի քանի հիվանդություններ	20%	20%	-	-	-	8%
Սիրտ-անոթային խնդիրներ	-	-	20%	-	20%	8%
Մարսողական օրգանների խնդիրներ	-	-	-	40%	-	8%
Շնչառական օրգանների խնդիրներ	-	-	-	20%	-	4%
Չեմ դիմում	-	40%	-	-	-	8%
Չգիտեմ	-	-	20%	-	-	4%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

77. Որքա՞ն հաճախ եք հիվանդանում վիրուսային հիվանդություններով						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	-	-	-	-	20%	4%

Հազվադեպ	80%	80%	60%	60%	80%	72%
Հաճախ	20%	20%	20%	40%	-	20%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	20%	-	-	4%
Այլ	-	-	-	-	-	-

78. Բժշկի կողմից ձեռնարկվող և են համապատասխան դեղամիջոցներ, որոնք անհրաժեշտ են բուժման համար						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	80%	80%	100%	20%	100%	76%
Մասամբ	-	20%	-	20%	-	8%
Ոչ	20%	-	-	40%	-	12%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	20%	-	4%
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

79. Որքա՞ն հաճախ եք դեղատնից գնել որևէ դեղամիջոց						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	20%	20%	60%	-	40%	28%
Հազվադեպ	20%	40%	40%	40%	60%	40%
Հաճախ	60%	40%	-	60%	-	32%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

80. Գիշերային ժամերին ապահովվո՞ւմ է ձեր և այլ շահառուների բուժօգնությունը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	100%	100%	100%	80%	100%	96%
Մասամբ	-	-	-	20%	-	4%
Ոչ	-	-	-	-	-	-
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-

Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

81. Գիշերային բուժօգնությունն իրականացվում է տուն-ինտերնատի բժշկի/բուժքրոջ կողմից, թե՛ շտապ բուժօգնության միջոցով						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Տուն-ինտերնատ	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Շտա բուժօգնություն	-	-	-	-	-	-
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

82. Երբևէ վճարե՞լ եք տուն-ինտերնատի կողմից տրամադրված դեղամիջոցի համար						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	20%	-	-	-	-	4%
Մասամբ	-	20%	-	-	-	4%
Ոչ	80%	80%	100%	100%	100%	92%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

83. Ունե՞ք ամենօրյա պարտադիր դեղամիջոցների կարիք						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	60%	60%	60%	60%	40%	56%
Մասամբ	20%	-	-	20%	-	8%
Ոչ	20%	40%	40%	20%	40%	32%
Զգիտեմ	-	-	-	-	20%	4%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

84. Ժամանակին ստանձնում էք դեղամիջոցները						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	80%	60%	60%	40%	60%	60%
Մասամբ	-	-	-	-	-	-
Ոչ	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	-	20%	4%
Դժվարանում եմ պատասխանել	20%	40%	40%	20%	20%	28%
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	40%	-	8%

Թ. Մենդային ապահովում

85. Օրական քանի՞ անգամ եք սնվում						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Մեկ	-	-	-	-	-	-
Երկու	-	-	-	-	-	-
Երեք	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Չորս և ավելի	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

86. Ձեզ բավարարո՞ւմ է սննդի կալորիականությունը (հազեն՞ում եք)						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	100%	100%	80%	40%	80%	80%
Մասամբ	-	-	20%	20%	20%	12%
Ոչ	-	-	-	-	-	-
Չգիտեմ	-	-	-	20%	-	4%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	20%	-	4%

87. Մնվելուց հետո ամենաուշը քանի՞ ժամ հետո է ձեզ մոտ նորից սնվելու ցանկություն առաջանում						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Մեկ-երկու ժամ	80%	-	-	-	-	16%
Երեք-չորս ժամ	-	100%	40%	40%	100%	56%
Հինգ և ավելի ժամ	20%	-	60%	60%	-	28%
Չգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

88. Ձեզ բավարարո՞ւմ է սննդի բազմազանությունը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	80%	100%	60%	40%	80%	72%
Մասամբ	-	-	40%	20%	-	12%
Ոչ	20%	-	-	-	20%	8%
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	40%	-	8%

89. Ճաշացանկին նախապես տեղեկացվո՞ւմ եք						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Այո	100%	80%	80%	100%	100%	92%
Մասամբ	-	20%	20%	-	-	8%
Ոչ	-	-	-	-	-	-
Զգիտեմ	-	-	-	-	-	-
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Այլ	-	-	-	-	-	-

90. Որքա՞ն հաճախ են եղել սննդային թունավորման դեպքեր ձեր կամ այլ շահառուների մոտ						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Երբեք	60%	40%	80%	40%	80%	60%
Հազվադեպ	-	-	-	-	20%	4%
Հաճախ	-	-	-	-	-	-
Զգիտեմ	20%	60%	20%	60%	-	32%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	20%	-	-	-	-	4%
Այլ	-	-	-	-	-	-

91. Թունավորման դեպքերում բուժվե՞տն է իրականացնում հիվանդի բուժումը, թե՞ հիվանդանոցը և /կամ շտապ բուժօգնությունը						
	V1	V2	G	Y1	Y2	ALL
Բուժվեա	-	-	20%	20%	-	8%
Հիվանդանոց	20%	-	-	-	20%	8%
Շտապ բուժօգնություն	-	-	-	-	-	-
Զգիտեմ	20%	20%	-	20%	-	12%
Դժվարանում եմ պատասխանել	-	-	-	-	-	-
Հրաժարվում եմ պատասխանել	-	-	-	-	20%	4%
Այլ	-	-	-	-	-	-

Եզրափակիչ դրույթներ

Ծրագիրը իրականացվել է Ա.Դ.Սախարովի անվան մարդու իրավունքների պաշտպանության հայկական կենտրոնի Շիրակի տարածաշրջանային մասնաճյուղի ֆինանսական աջակցությամբ՝ «Քաղաքացիական հասարակության հզորացում ՀՀ մարզերում» ծրագրի շրջանակներում:

Ծրագիրն իրականացրել է՝ Բոլորը հանուն հավասար իրավունքների հիմնադրամը, Արդյունավետ կառավարում և համայնքային զարգացում հասարակական կազմակերպության հետ համատեղ:

Այստեղ արտահայտված մտքերը և կարծիքները կարող են չհամընկնել Ա.Դ.Սախարովի անվան մարդու իրավունքների պաշտպանության հայկական կենտրոնի պաշտոնական դիրքորոշման հետ:

Բոլորը հանուն հավասար իրավունքների հիմնադրամը հիմնվելով անձնական տվյալների գաղտնիության, տվյալների մշակման օրինաչափության, համաչափության սկզբունքների և լավագույն շահի վրա, որն է կերպ չի բացահայտում հետազոտության ընթացքում ուսումնասիրության տարբեր փուլերում ընդգրկված քաղաքացիների անձը:

Բոլոր իրավունքները պաշտպանված են
2020

